

Vilniaus universiteto
Komunikacijos fakulteto
Informacijos ir komunikacijos katedra

JELENA VETOČKINA

Komunikacijos mokslų magistro studijų programos studentė

ISPANŲ KULTŪRINĖ ADAPTACIJA LIETUVOJE

Magistro darbas

Vadovė: Doc. Dr. Beata Grebliauskienė

Vilnius, 2010

Vetočkina, Jelena

Ve 211 Ispanų kultūrinė adaptacija Lietuvoje : magistro darbas / Jelena Vetočkina ; mokslinis vadovas Beata Grebliauskienė ; Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. Informacijos ir komunikacijos katedra. – Vilnius, 2010. – 64, [1] lap.: lent. – Mašinr. – Santr. angl. – Bibliogr.: lap. 60-62 (23 pavad.).

008

Reikšminiai žodžiai: kultūrinė adaptacija, adaptacijos strategijos, adaptacijos etapai, ispanų adaptacija Lietuvoje, kultūriniai skirtumai.

Magistro darbo *objektas* – ispanų kultūrinė adaptacija. *Darbo tikslas* – nustatyti ispanų kultūrinės adaptacijos ypatumus Lietuvoje. *Darbo uždaviniai:* atskleisti adaptacijos sampratą ir adaptaciją lemiančius veiksniai; išskirti kultūrinės adaptacijos strategijas; išnagrinėti ir palyginti kultūrinės adaptacijos etapus; palyginti lietuvių ir ispanų kultūras, parodant dviejų kultūrų skirtumus ir panašumus; ištirti ispanų kultūrinei adaptacijai įtakos turinčius vidinius ir išorinius veiksniai; įvertinti ispanų adaptacijos sėkmingumą remiantis jų pasiektu pasitenkinimo lygiu; aprašyti ispanų bendravimo ypatumus tarp savo kultūros atstovų; nustatyti, ar ispanų identitetui daro įtaką jų adaptacija Lietuvoje.

Išanalizavus mokslinę literatūrą, prieita prie išvados, kad adaptacijos sėkmingumą lemia tokie vidiniai veiksniai kaip individualūs ir asmeniniai individo skirtumai, ir tokie išoriniai veiksniai kaip individo gyvenimo patirtis ir pasirengimas. Atskleidžiant vienos ar kitos strategijos pasireiškimą (Kasatkina), pažymima, kad pagrindiniai veiksniai, nulemiantys vienos ar kitos strategijos pasirinkimą yra etninio tapatumo išlaikymas ir pasitenkinimas pasiektu statusu. Palyginus kelių autorių kultūrinės adaptacijos etapus, daroma išvada, kad ne visiems individams, atvykusiems į kitą šalį pasireiškia pradinė euforija. Pažinimas su kita kultūra gali prasidėti iš karto nuo „kultūrinio šoko“. Lyginant ispanų ir lietuvių kultūras remiantis Hofstede, Inglehart ir Lewis kultūrų lyginimo dimensijomis, paaiškėjo, kad ispanai yra panašūs į lietuvius šeimos svarbumo kriterijumi: abi kultūros šeimą nurodo kaip vertybę. Padaryta analizė leidžia atskleisti dviejų kultūrų skirtumus. Esminiai skirtumai yra bendravimo būdas, laiko ir erdvės suvokimas, kalbų struktūros.

Atlikus kokybinį tyrimą, analizuojant interviu metu surinktą medžiagą, prieita prie išvados, kad ispanų kultūrinės adaptacijos sėkmingumas nepriklauso nuo jų gyvenimo trukmės Lietuvoje. Manytina, kad adaptacijos sėkmingumą veikia vidiniai ispanų kultūros atstovų veiksniai: atvykimo tikslas, pradinė motyvacija įsilieti į lietuvių kultūrą ir mokytis kalbos. Taip pat nustatyta, kad pagrindinis išorinis veiksnys, lemiantis ispanų kultūrinę adaptaciją Lietuvoje, yra vietinių priėmimas bei Lietuvos ir Ispanijos šalių klimatų skirtumas. Prieita prie išvados, kad dauguma ispanų, gyvenančių Lietuvoje, yra patenkinti savo pasiektu statusu. Be to, dauguma ispanų, neprarasdami savo kultūrinio identiteto sėkmingai adaptuojasi Lietuvoje.

Magistro darbas gali būti naudingas tiems, kurie domisi tarpkultūrine komunikacija ir veiksniais, lemiančiais atskirų kultūrų adaptaciją Lietuvoje.

TURINYS

ĮVADAS	5
1. ADAPTACIJA IR JĄ LEMIANTYS VEIKSNIAI.....	7
1.1. Adaptacijos samprata.....	7
1.2. Vidiniai veiksniai, darantys įtaką adaptacijos procesui.....	9
1.3. Išoriniai veiksniai, lemiantys adaptacijos procesą.....	11
2. KULTŪRINĖS ADAPTACIJOS ETAPAI.....	14
3. KULTŪRINĖS ADAPTACIJOS STRATEGIJOS	18
4. LIETUVIŲ IR ISPANŲ KULTŪRŲ PALYGINIMAS	21
4. ISPANŲ KULTŪRINĖ ADAPTACIJA LIETUVOJE : TYRIMAS.....	29
4.1. Tyrimo metodikos ir tyrimo bazės pristatymas	29
4.2. Vidiniai veiksniai, darantys įtaką ispanų adaptacijai.....	33
4.3. Išoriniai veiksniai, lemiantys ispanų adaptaciją	45
4.4. Ispanų kultūrinio šoko pasireiškimas Lietuvoje	51
4.5. Ispanų bendravimas su savo kultūros atstovais Lietuvoje.....	52
4.6. Ispanų adaptacijos sėkmingumo ypatumai	54
4.7. Ispanų identiteto išsaugojimas.....	57
TYRIMO IŠVADOS	58
Bibliografinių nuorodų sąrašas	60
Spanish Cultural Adaptation in Lithuania (summary).....	63
1 priedas. Interviu klausimai	64
2 priedas. Interviu stenogramos (CD).....	

ĮVADAS

Globalūs pasauliniai pokyčiai skatina visuomenės domėjimąsi ne tik tarpkultūriniais skirtumais, bet ir skirtingų kultūrų tarpusavio sąveikos klausimais. Šio darbo *aktualumą* lėmė vis didėjantis Lietuvos gyventojų domėjimasis ispanų kultūra, kadangi Lietuvos studentų, pasirinkusių ispanų kalbos studijas, skaičius didėja kiekvienais metais. Dėl to svarbu ištirti, kaip ispanai adaptuojasi lietuvių kultūroje ir jos visuomeniniame gyvenime, atskleidžiant jų adaptacijos Lietuvoje ypatumus. Pagrindinė šio darbo tyrimo *problema* – ispanų kultūros adaptacija Lietuvoje ir veiksniai, lemiantys jų adaptacijos procesą šioje šalyje.

Pasirinktos problemos *aktualumą* taip pat rodo iki šiol atlikti tyrimai panašia tema, pagrindinį dėmesį skiriant adaptacijos analizei. Tarp svarbiausių mokslo darbų išskiriami Natalijos Kasatkinos ir Tado Leončiko tyrimai, kuriais buvo siekiama nustatyti skirtingas adaptacijos ir akultūracijos dimensijas. Šiuo atveju paminėtinas Lietuvos etninių grupių adaptacijos kokybinis ir kiekybinis tyrimas „Lietuvos etninių grupių adaptacija: kontekstas ir eiga“, kuriame yra analizuojamos adaptacijos strategijos bei akultūracijos elementai. Ne mažiau svarbus yra Vidos Beresnevičiūtės, Tado Leončiko ir Karolio Žibo tyrimas „Migrantų gyvenimas Lietuvoje: visuomenės nuostatos ir migrantų patirtys“, kuris atskleidžia probleminius ne ES piliečių gyvenimo ir darbo Lietuvoje aspektus. Atsižvelgiant į atliktų tyrimų gausą, galima teigti, kad adaptacijos tema yra aktuali Lietuvoje, o šio darbo *iškelta problema* – ispanų kultūrinės adaptacijos tema Lietuvoje yra nauja, reikalaujanti tikslesnio tyrimo objekto pažinimo. Šiame darbe bandoma praktiškai pritaikyti jau sukauptas žinias adaptacijos tema, panaudojant ispanų adaptacijos Lietuvoje tyrimo analizei. Tai išryškina šio darbo *naujumą*.

Šio darbo *objektas* – ispanų kultūrinės adaptacijos procesas Lietuvoje ir darbo *tikslas* yra remiantis teorine šio darbo dalimi nustatyti ispanų kultūrinės adaptacijos Lietuvoje ypatumus.

Siekiant atskleisti užsibrėžtą tikslą iškeliami šie darbo *uždaviniai*:

1. Atskleisti adaptacijos sampratą ir ją lemiančius veiksniai;
2. Išskirti kultūrinės adaptacijos strategijas;
3. Išnagrinėti ir palyginti kultūrinės adaptacijos etapus;
4. Palyginti lietuvių ir ispanų kultūras;
5. Ištirti ispanų kultūrinei adaptacijai įtaką darančius vidinius ir išorinius veiksniai;
6. Įvertinti adaptacijos sėkmingumą remiantis ispanų pasiektu pasitenkinimo lygiu;
7. Aprašyti ispanų bendravimo ypatumus tarp savo kultūros atstovų;
8. Atskleisti, ar ispanų identiteto suvokimą nulemia jų adaptacija Lietuvoje.

Šiame darbe naudojamos tokios pagrindinės tyrimo metodikos kaip *palyginimas*, kuris leidžia gretinti skirtingas ispanų grupes, išskiriant jų panašumus ir skirtumus, priklausomai nuo užsibrėžto darbo tikslo. Taip pat yra naudojama *indukcija*, kuri leidžia pagal ispanų adaptacijos ypatumų pasikartojimą, daryti išvadas apie kitų respondentų, pasižyminčių tokiais pačiais požymiais priskyrimą prie vienos ar kitos ispanų grupės.

Siekiant įgyvendinti darbo tikslą, parinktas kokybinis empirinis *tyrimo metodas* – giluminis iš dalies struktūrizuotas interviu. Tyrimo pasirinkimą lėmė tai, kad tik šis tyrimas leidžia iširti ispanų kultūrinės adaptacijos ypatumus, kurių būtų neįmanoma atskleisti naudojant kitus tyrimo metodus – anketavimą, stebėjimą ar kitus.

Darbo struktūra. Šį darbą sudaro penki skyriai, pirmajame skyriuje nagrinėjama adaptacija ir ją įtakojantys veiksniai, aptariamas adaptacijos procesas ir jį lemiantys išoriniai ir vidiniai veiksniai.

Antrasis šio darbo skyrius dedikuotas kultūrinės adaptacijos etapų aptarimui, lyginami kelių autorių siūlomi modeliai.

Pagrindinės adaptacijos strategijos – integracija, asimiliacija, marginalizacija ir separatizmas yra aptariamos trečiajame šio darbo skyriuje. Be to, šiame skyriuje taip pat parodomas akultūracijos modelis, kuriuo siekiama išsiaiškinti pagrindines dimensijas, kurios nulemia vienos ar kitos adaptacijos strategijos dominavimą.

Ketvirtajame šio darbo skyriuje lyginamos ispanų ir lietuvių kultūros. Lietuvių ir ispanų kultūriniai ypatumai atskleidžiami pritaikant Hofstede pasiūlytas kultūrų skirtumų dimensijas. Dviejų kultūrų vertybių skirtumai analizuojami remiantis Inglehart atliktu tyrimu. Vadovaujantis Lewis, nustatomos dviejų kultūrų priklausymas prie daugiaplanių ar vienaplanių kultūrų.

Paskutiniame šio darbo skyriuje pateikiama ispanų kultūrinės adaptacijos analizė, atskleidžiami vidiniai ir išoriniai veiksniai, lemiantys jų adaptacijos sėkmingumą. Atsižvelgiant į tyrimo gautus rezultatus, daromos šio darbo išvados.

Magistrinis darbas gali būti naudingas tarpkultūrinės komunikacijos disciplinos dėstytojams ir studentams, siekiantiems sužinoti apie skirtingų kultūrų, šiuo atveju apie ispanų, adaptacijos ypatumus Lietuvoje.

1. ADAPTACIJA IR JĄ LEMIANTY S VEIKSNIAI

1.1. Adaptacijos samprata

Vienas iš svarbiausių pasikeitimų, su kuriuo šiuo metu susiduria visas pasaulis, tai globalūs kultūriniai skirtumai, teigia vienas iš tarpkultūrinės adaptacijos tyrinėtojų Kim. Kiekvienais metais milijonai žmonių, imigrantų keičia savo namus ir tokiu būdu atsiduria tarp svetimų kultūrų ir bendruomenių. Vieni palieka savo šalį dėl darbo ir karjeros galimybių, studentai ir diplomatai dažnai priversti keliauti, nes to reikalauja jų socialinis ir darbinis statusas. Visi jie susiduria su tam tikrais sunkumais, visų pirma su naujomis kultūromis, tradicijomis ir gyvenimo būdu, kitaip tariant, visi individai susiduria su adaptacija ir pradeda savo gyvenimą kitoje šalyje kaip *svetimi* (Kim, 1988).

Ne mažai autorių pateikia kultūrinės adaptacijos apibūdinimus, tačiau šiame darbe pateikiami keli, atspindintys pagrindinę adaptacijos esmę.

Pasak Kim, kultūrinė adaptacija – *tai procesas, kai naujoje kultūrinėje aplinkoje vyksta vidinis individo pasikeitimas, kuriuo metu pats individas prisitaiko ir išmoksta gyventi naujoje aplinkoje*. Autorius pabrėžia vidinius pasikeitimus, kurie yra neišvengiami, susiduriant su nauja kultūrine aplinka (Kim, 1988).

Kitą kultūrinės adaptacijos apibrėžimą pateikia Stefanenko. Anot jo, *savo bendriausia prasme, kultūrinė adaptacija įvardijama kaip procesas, kuriuo metu vyksta individo vidiniai pasikeitimai, individas susipažįsta su nauja kultūra, palaipsniui tampa suprantamos jos normos, vertybės ir elgesio modeliai* (Stefanenko, 2003).

Kasatkina adaptaciją apibūdina kaip *individų ar grupių pasikeitimus, kurie tampa atsaku išorinio pasaulio poreikiams* (Kasatkina, 2003).

Apibendrinant kelių autorių kultūrinės adaptacijos apibrėžimus, galima išskirti svarbiausius adaptaciją apibūdinančius veiksnius. Visų pirma, individo adaptacija yra neišvengiamas procesas, atvažiuojant į kitą šalį, susiduriant su kita kultūra. Antra, svarbu veiksniumi nusakančiu adaptacijos esmę yra individo vidiniai pasikeitimai, kai atvykęs supranta elgesio modelius ir normas tam, kad jo bendravimas su vietiniais gyventojais taptų įmanomas. Trečia, vidinius individo pasikeitimus nulemia nauja kultūra, kurioje atsiduria individas.

Analizuojant adaptacijos procesą, Kasatkina išskiria *psichologinę* ir *socialinę* adaptaciją. Anot jos, psichologinė adaptacijos teorija daugiausia dėmesio skiria vidinėms individo psichologinėms pasekmėms, tarp kurių yra tokios galimos kaip stiprus ir personalinis identiteto ar tapatybės suvokimas, gera savijauta, ir individualus pasitenkinimo siekimas naujame kultūriniame kontekste. Pažymėtina, kad tai visi veiksniai, kurie turi įtakos individo savijautai, jo savęs suvokimui (Kasatkina, 2003).

Tuo tarpu, antroji adaptacijos teorija – socialinė – daugiausia tiria išorines psichologines pasekmes naujame kultūriniam kontekste, įtraukiant individų gebėjimą priimti kasdienes problemas, ypač šeimos gyvenimo atžvilgiu, darbo ir mokyklos. Socialinė adaptacija skiriasi nuo psichologinės, kaip teigia autorė, individo siekių ir lūkesčių derinimu, tačiau šiuo požiūriu tampa svarbesnis savo galimybių derinimas su visuomenės reikalavimais. Pažymėtina, kad šios dvi adaptacijos yra empiriškai panašios, bet dėl skirtingų kontekstų, šiuo atveju individualaus ir socialinio, šios teorijos yra laikomos skirtingomis (Kasatkina, 2003).

Papildant autorės iškeltą adaptacijos skirstymą į psichologinę ir socialinę, yra pateikiamas Sadochino modelis, kuris išskiria *bendravimą*, kaip vieną iš veiksnių, nulemiančių adaptacijos proceso eigą. Bendravimas glaudžiai siejasi su individo mokymosi ir elgesiu. Individo *mokymasis* pasižymi tuo, kad anot autoriaus, bendravimo metu atsiranda suvokimas, informacijos įsisavinimas, taip pat atliekami veiksmai, nukreipti į objektus ir žmones, tarp kurių yra individas. Šiame procese asmenybė adaptuojasi prie aplinkos su jau įgytos informacijos pagalba. Pasak Sadochino, adaptacijos metu svarbiausi pasikeitimai vyksta suvokimo lygmenyje ir jos struktūroje, kitaip tariant tame pasaulio suvokimo lygmenyje, per kurį žmogus gauna informaciją iš aplinkinio pasaulio. Būtent šių lygių skirtumai (interpretavimo būdai) nulemia pagrindinį skirtumą tarp kultūrų (Sadochin, 2004).

Anot Sadochino, ne mažiau svarbesniu aspektu adaptacijos procese tampa *elgesys*, arba kaip individas moka daryti kažką taip, kaip tai daro kitos kultūros atstovai. Prie šio lygmens galima priskirti kalbos mokėjimą, bendravimo sugebėjimus ir kitus veiksnius (Sadochin, 2004).

Visi aptarti komunikaciniai veiksniai yra svarbūs ir daro įtaką adaptacijos sėkmingumui.

Pasak Stefanenko, neretai atvykusiems kitataučiams vietinė kultūra ir įpročiai kelia nerimą ir nepasitikėjimą, be to, būtų neteisinga manyti, jog neigiamus stereotipus galima pašalinti tiesioginiais nurodymais. Dėl to, autorius pabrėžia, kad svarbu nemanyti, kad adaptacijos procesas yra lengvas ir visi kitataučiai, atvykstantys į kitą šalį lengvai užsimezga ryšius su vietiniais, o jeigu ir užsimezga, tai nereiškia, kad tarp jų atsiranda draugiški santykiai (Stefanenko, 2003).

Manytina, kad adaptacijos procesas pastoviai kinta, pereinant iš vieno prie kito etapo. Kasatkina pažymi, kad kaip ir bet kuris kitas socialinis reiškinys, vienas ar kitas adaptacijos tipas nėra galutinis ir nekintantis faktas. Svarbu, kad ilgainiui gali kisti ne tik grupėje vyraujantis adaptacijos tipas, bet ir individas gali išgyventi skirtingus adaptacijos tipus, aiškina Kasatkina (Kasatkina, 2003).

Trumpai apibendrinant, galima teigti, kad adaptacija – sudėtingas procesas, reikalaujantis tiek individo, tiek socialinės aplinkos, kurioje jis atsidūrė, pastangų. Adaptacijos metu vyksta individo vidinis pasikeitimas, kurį nulemia išorinio pasaulio pokyčiai. Adaptacijos procesui turi įtakos individo bendravimas, kuris susijęs su mokymosi ir elgesiu. Svarbu išmokti elgtis taip, kaip to reikalauja nauja

kultūrinė aplinka. Pažymėtina, kad kuo daugiau individas turės kontaktų prieš atvažiuojant, tuo sėkmingiau klostysis jo adaptacija kitoje šalyje, kurios pagrindiniu stimulu tampa naujos ir nuolat kintančios aplinkybės.

1.2. Vidiniai veiksniai, darantys įtaką adaptacijos procesui

Pažymėtina, kad daugelis adaptacijos tyrinėtojų išskiria vidinius ir išorinius veiksnius, įtakojančius adaptacijos procesą naujame kultūriniame kontekste. Pasak Stefanenko, vidiniai veiksniai pasireiškia pasitenkinimo jausmu bei gyvenimo pilnumu, tuo tarpu išoriniai veiksniai pasireiškia per individo dalyvavimą naujos grupės socialiniame ir kultūriniame gyvenime. Sėkmingas adaptavimas laikomas tuomet, kai atvykėlis jaučia pasitenkinimą būdamas naujoje aplinkoje, kur pagrindinį vaidmenį vaidina psichologinė atvykėlių sveikata (Stefanenko, 2003).

Stefanenko išskirtus modelius galima prilyginti prie Kasatkinos pasiūlytos adaptacijos skirstymo į psichologinę ir socialinę. Atskleidžiama, kad vidiniai veiksniai glaudžiai siejasi su psichologine adaptacija, kuomet individas jaučia pasitenkinimo ar nepasitenkinimo jausmą dėl savo vidinių nusistatymų, pasiruošimo priimti naują kultūrą. Tuo tarpu išoriniai veiksniai priskiriami prie socialinės adaptacijos, kai individas dalyvaudamas ir bendraudamas su išoriniu pasauliu sėkmingai ar mažiau sėkmingai adaptuojasi naujoje kultūrinėje aplinkoje. Pažymėtina, kad vidiniai veiksniai priklauso nuo individo nuostatų, elgesio, kitaip tariant individas pats gali juos kontroliuoti. Tuo tarpu išorinius veiksnius kontroliuoti yra sunkiau, nes dažniausiai jie priklauso nuo išorinių faktorių, kurių individas negali paveikti.

Anot Stefanenko, prie **vidinių** veiksmių yra priskiriami *individualūs ir asmeniniai individo skirtumai ir individo gyvenimo patirtis ir pasirėngimas*, atvažiuojant į naują šalį (Stefanenko, 2003).

Prie *individualių ir asmeninių individo skirtumų* autorius priskiria amžių, lytį ir išsilavinimą. Anot Stefanenko, dažnai adaptacijos procesą lemia individo amžius. Yra žinoma, jog maži vaikai adaptuojasi labai lengvai, tuo tarpu vyresnio amžiaus žmonėms žymiai sunkiau adaptuotis naujoje kultūroje. Pasak autoriaus, daugybę tyrimų paaiškina, jog *moterys* sunkiau adaptuojasi nei vyrai. Tačiau tai labiau buvo savita tradicinių kultūrinių atstovių moterims, kurių adaptacijos procesą lėmė prastesnis išsilavinimas ir patirtis. *Išsilavinimą* autorius taip pat įvardina kaip vieną iš veiksmių, darančių įtaką adaptacijai, kuo jis yra aukštesnis, tuo mažiau pasireiškia kultūrinio šoko sindromai. Autorius mano, kad lengviau adaptuojasi išsilavinę, jauni ir intelektualūs žmonės (Stefanenko, 2003).

Aptariant *individo gyvenimo patirtį ir pasirėngimą*, anot Stefanenko, svarbų vaidmenį vaidina atvykėlių pasiruošimas naujovėms. Paprastai atvykėliai žiūri palankiai į pasikeitimus, nes jie

yra motyvuoti adaptuotis. Kaip pavyzdį autorius pateikia studentus, kurie važiuoja į užsienį ir turi konkretų tikslą – pabaigti studijas, kas suteikia galimybę siekti sėkmingos karjeros savo šalyje.

Anot Stefanenko, pagrindiniai vidiniai veiksniai, nulemiantys adaptacijos sėkmingumą yra:

1. Atvykimo priežastis. Įžvelgiama, kad daugiau motyvuoti adaptuotis yra atvykėliai, kurie nusprendė savo noru emigruoti į kita šalį, jie stengiasi būti įtraukti į visuomenės grupes. Pažymėtina, kad tie, kurių atvykimas buvo nuspręstas nuo pat pradžių kitų asmenų arba jų atvažiavimą lėmė darbo specifika, visiškos ir sėkmingos adaptacijos nesiekia, žinodami, kad jie išvažiuos po tam tikro laiko.

2. Susipažinimas su vietine kultūra, įpročiais ir šalies istorija. Anot autoriaus, kuo gilesnis bus pradinis pažinimas, tuo sėkmingiau individas adaptuosis kitos šalies kultūroje.

3. Kalbos mokėjimas. Pasak Stefanenko, šis veiksnys ne tik sumažina bejėgiškumo jausmą, bet ir padeda iškovoti vietinių gyventojų pagarbą.

4. Draugiškų santykių užmezgimas su vietiniais gyventojais. Anot autoriaus, atvykėliai, turintys savo draugų rate vietinių gyventojų, turi galimybę sužinoti tam tikras taisykles, kaip jie turėtų elgtis su šios kultūros atstovais (Stefanenko, 2003).

Panašų požiūrį išdėsto Kim, kuris neišskiria veiksnių į vidinius ir išorinius, tačiau atskleidžia pagrindinius veiksnius, lemiančius sėkmingą adaptaciją. Pasak autoriaus, pagrindiniai individo sugebėjimai yra grupuojami į individo pasirengimą, tuo šis požiūris yra panašus į Stefanenko siūlomą. Kim žodžiais tariant, pasirengimas tai yra ne kas kita, o individo nuostatų pozityvumas, su kuriais individas atvyksta į šalį. Lyginant su Stefanenko, Kim, be individo pasirengimo išskiria individo *asmenines savybes*, tokias kaip *atvirumas*, *stiprumas* ir *pozityvumas*, kurie palengvina individo adaptaciją įveikiant stresus. Atvirumas yra paaiškinamas kaip sugebėjimas priimti naują informaciją, tai leidžia sumažinti atvykėlių pasipriešinimą pokyčiams ir padidinti norą jų įveikimui. Stiprybė aiškinama panašiai kaip ir atvirumas, šis bruožas leidžia reaguoti į pokyčius ir priimti juos. Atvirumas ir stiprybė – tai bruožai, kurie padeda pozityviai mąstyti, taigi išvysto pozityvumą, kuris padeda matyti gerąją pusę, tuo pačiu įveikiant kliūtis ir neigiamas nuostatas. Visi trys faktoriai – atvirumas, stiprybė ir pozityvumas – padeda atvykėliui įsitraukti į adaptacijos procesą, leidžia lengviau veikti ir mokytis naujose gyvenimo situacijose prisitaikant prie vietinės kultūros (Kim, 1988).

Apibendrinant vidinius individo veiksnius, darančius poveikį jo sėkmingai adaptacijai kitoje šalyje, galima teigti, kad visos trys veiksnių grupės – individualūs skirtumai, individo pasirengimas ir asmeninės savybės yra veiksniai, kuriuos individas gali daugiau ar mažiau kontroliuoti, priklausomai nuo to, ar jis siekia sėkmingos adaptacijos. Svarbiu veiksmu tampa individo nuostatos, kurios turi būti pozityvios kitos šalies atžvilgiu, tuomet tikėtinas judėjimas sėkmingos adaptacijos link. Galima apibūdinti individą, kuriam labiausiai sekėsi adaptacijos procesas naujoje kultūroje. Šis individas

turėtų būti kompetentingas, bendraujantis bei teigiamai save apibūdinantis, ekstravertiško būdo žmogus. Daroma išvada, kad visi išvardinti vidiniai veiksniai nėra baigtiniai, dėl to, svarbu neapsiriboti tik šiais veiksniais tiriant kitataučių adaptaciją svetimoje šalyje.

1.3. Išoriniai veiksniai, lemiantys adaptacijos procesą

Ne mažiau svarbūs adaptacijos procesą nulemiantys veiksniai yra išoriniai, kurių pats individas negali kontroliuoti. Tai tie veiksniai, kurie priklauso nuo naujos kultūrinės aplinkos.

Prie **išorinių veiksnių**, darančių įtaką adaptacijos procesui, Stefanenko nurodo atvykėlių kultūros ir vietinės kultūros skirtumus. Kitaip tariant, vienas iš išorinių veiksnių, nulemiančių adaptacijos sėkmingumą yra *kultūrų skirtumo ir jų panašumo laipsnis*. Anot Stefanenko, kultūrų skirtumus parodo tokie veiksniai kaip:

1. Kiekvienos kultūros savęs ir aplinkinio pasaulio suvokimas. Kiekviena kultūra savaip supranta ir vertina asmenybę, pagal tai, skirtingos kultūros turi savo supratimą apie „patogią individualią zoną“. Tam, kad jaustis patogiai, vieniems žmonėms reikia daugiau atstumo iki pašnekovo negu kitiems, pavyzdžiui amerikiečiams patinka didesnis atstumas, negu pietų amerikiečiams.

2. Apsirengimo stilius. Tai, kas yra priimtina vienoje kultūroje, gali būti visai nepriimtina kitoje. Kaip pavyzdį autorius pateikia japonų kimono, kuris ryškiai išskiria japonų kultūros atstovus nuo kitų.

3. Maistas ir elgesys prie stalo. Kiekviena kultūra pasireiškia savitu būdu gaminti maistą, puošti jį ir valgyti. Kitaip tariant, vieni žmonės valgo mėsą, kuri laikoma šventu gyvūnu, todėl yra uždrausta kitose kultūrose, vieni valgo rankomis, kiti naudoja lazdeles, tuo tarpu tretieji neišsivaizduoja valgymo proceso be šaukštų ir peilių.

4. Laiko matmuo ir jo suvokimas. Laiko suvokimas kiekvienoje kultūroje skiriasi: vieni yra labai punktualūs, pavyzdžiui vokiečiai, kiti atvirkščiai, net negalvoja apie laiką, prie tokių galima priskirti ispanus, kur atėjimas be pavėlavimo į svečius gali būti suprastas kaip neetiškas ir negarbingas elgesys (Stefanenko, 2003).

Tas pats autorius išskiria kelis kintamuosius, nuo kurių priklauso konstruktyvūs santykiai tarp skirtingų kultūrų:

1. Teritorialumas. Tai teritorija, kuri „gali būti „sava“ tik vienai iš grupių“;
2. Bendravimo trukmė. Kiek ilgai bendrauja tarpusavyje – pastoviai ar tik tam tikrą laiką;
3. Tikslas. Koks yra bendravimo tikslas – bendras gyvenamasis plotas, bendras laisvalaikis, studijos;
4. Įsitraukimo į visuomenės gyvenimą lygis, stebėjimas ar dalyvavimas;

5. Bendravimo dažnumas ir gilumas;
6. Statuso ir teisių lygybė;
7. Ryškūs atskirimo bruožai – kalba, religija (Stefanenko, 2003).

Autorius įsitikinęs, kad net ir tuo atveju, kai visi šie faktoriai yra teigiami, tai yra individas pastoviai bendrauja, užsimezga draugiškus ryšius su vietiniais bei turi sąlyginai lygias teises bei panašų statusą, kitataučiui gali pasireikšti bendravimo problemos, taip pat jis gali patirti įtampą bendraujant su vietiniais gyventojais. Labai dažnai atvykėliai jaučia nostalgiją bei pasiilgsta savo gimtinės. Dėl to, didelę svarbą įgauna tarpkultūrinės adaptacijos tyrimai, kur adaptacijos procesas tiriamas kaip visą apimantis ir platus procesas, kurios dėka žmogus atvykėlis prisitaiko prie naujos aplinkos ir tapatina save su naujos kultūros atstovais (Stefanenko, 2003).

Apibendrinant galima teigti, kad kultūrinės adaptacijos metu, svarbu paistyti skirtingų kultūrų charakteristikas, nes būtent nuo jų prasideda individo bendravimas, kultūrų suvokimas. Individas su skirtingais psichologiniais sugebėjimais pats sprendžia ar jis sugeba adaptuotis, prisitaikyti ir atrasti naujų kultūrų, ar visos anksčiau išvardintos charakteristikos tik apsunkina bendravimą, nes aiškiai skiriasi nuo savųjų.

Lyginant su Stefanenko, Kim neišskiria išorinių, kaip ir vidinių veiksnių, darančių įtaką individo adaptacijai. Jis akcentuoja priimančios šalies ypatumus, arba bendruomenės pasirengimą priimti individą. Vieni stengiasi atvykėlius asimiliuoti ir rodo tolerantiškumą kitų tautų kultūrinei įvairovei, kiti atvirksčiai, atsiskiria nuo jų (Kim, 1988). Pažymėtina, kad šie veiksniai papildo Stefanenko pateiktus išorinius veiksnius, nulemiančius adaptacijos sėkmingumą.

Pasak Kim, aplinka paveikia individo adaptaciją trejopai, yra svarbūs trys pagrindiniai veiksniai:

1. Vietinių priėmimas. Tai vietinių gyventojų atvirumo ir nuoširdumo laipsnis, kurie jie suteikia atvykėliui. Poveikį daro tai, ar jie įtraukia jį į savo bendruomenę per socialinius kanalus, ar vietiniai palaiko atvykėlius suteikiant materialinę ir emocinę pagalbą. Vieniems atvykėliams gali būti suteikiama labai daug pagalbos ir palaikymo, tuo tarpu kitiems – ne. Kim mano, kad tai priklauso nuo tam tikrų priežasčių, kurių pagrindas yra atvykstančiojo kultūros ir vietinių kultūros istoriniai, religiniai ir tradicijų skirtumai.

2. Spaudimas dėl panašumo su vietiniais. Tai sąmoningas arba nesąmoningas spaudimas, kuriuo vietiniai paveikia atvykėlius tam, kad būtų įsisąmoninti naujas mąstymas, tradicijos ir gyvenimo būdas. Kitaip tariant, tai yra kiek stipriai atvykėliai yra paveikiami ir kiek jiems yra „leidžiama“ skirtis nuo vietinių.

3. Etninės grupės stiprumas. Tai kitas aplinkos veiksnys, kuris paveikia atvykėlių adaptaciją, kuo stipresnė etninė grupė, tuo lengviau yra adaptuotis, nes atvykėlis jaučia palaikymą nuo savo etninės grupės (Kim, 1988).

Visi šie faktoriai kartu padeda identifikuoti atvykėlių atstumo ir traukimo laipsnį, bendraujant su vietiniais gyventojais svetimose aplinkose.

Apibendrinant, prieita prie išvados, kad sėkmingą individo adaptaciją nulemia tiek vidiniai individo veiksniai, tiek išoriniai veiksniai, kurie priklauso nuo priimančios šalies kultūrinių ypatumų bei noro priimti kitą individą į savo kultūrą. Vidiniai veiksniai daro poveikį psichologinei individo sveikatai, tuo tarpu išoriniai nulemia kiek sėkmingas bus individo dalyvavimas visuomeniniame gyvenime, kiek sėkmingai jis palaikys socialinius ryšius su kitos kultūros atstovais.

Apibendrinant galima panaudoti Kim išskirtus požymius, kurie atskleidžia adaptacijos eigą. Adaptacija vyksta tuomet, kai individas yra motyvuotas mokytis kalbos, motyvuotas adaptuotis, yra pozityviai nusiteikęs bendravimui su vietiniais, dalyvauja visuomeninėje veikloje ir domisi vietine žiniasklaida (Kim, 1988).

2. KULTŪRINĖS ADAPTACIJOS ETAPAI

Individai, patenkantys į naują aplinką, susiduria su kultūrinės adaptacijos etapais. Kiekvienas etapas parodo adaptacijos naujoje kultūroje lygį, kuomet individas išgyvena nemalonius arba jį tenkinančius jausmus, priklausomai nuo jo buvimo laiko kitoje kultūroje.

Šiame darbe pateikiami trijų autorių kultūrinio etapų modelių palyginimas. Pažymėtina, kad du autoriai išskiria keturis etapus, tuo tarpu trečiasis pažymi, kad atvykėlis susiduria su penkiais adaptacijos etapais.

Remiantis Obergo pasiūlytu kultūrinės adaptacijos modeliu, Marx aiškina, kad adaptacija susideda iš keturių etapų:

1. „Medaus mėnesio“, kuriuo metu individas jaučia entuziazmą, jį lydi gera nuotaika bei pozityvūs lūkesčiai. Šiame etape atvykėlis tik susipažįsta su svetimą kultūra bei šalimi, dažniausiai jį lydi geri išpūdžiai, pilni naujoviškumo ir draugiškumo, nes vietiniai dažnai stengiasi, kad atvykėlis jaustųsi gerai.

2. „Kultūrinio šoko“, kuomet vyksta gyvenamosios aplinkos nepasitenkinimas dėl kalbos nežinojimo bei bendravimo įpročių skirtumų. Be išorinių veiksnių, individą, atvažiavusį į kitą šalį pradeda veikti ir vidiniai, taip vadinamieji psichologiniai veiksniai, tai yra tarpusavio nesupratimas su aplinkiniais ir jo, kaip atvykėlio nepriėmimas į savo grupę. Dėl to prasideda depresijos, psichologinis išsekimas ir gyvenimo nepasitenkinimas. Dažniausiai atvykėliai šiame etape bando pabėgti nuo realybės, kurios metu jie stengiasi daugiau bendrauti su savo kultūros atstovais.

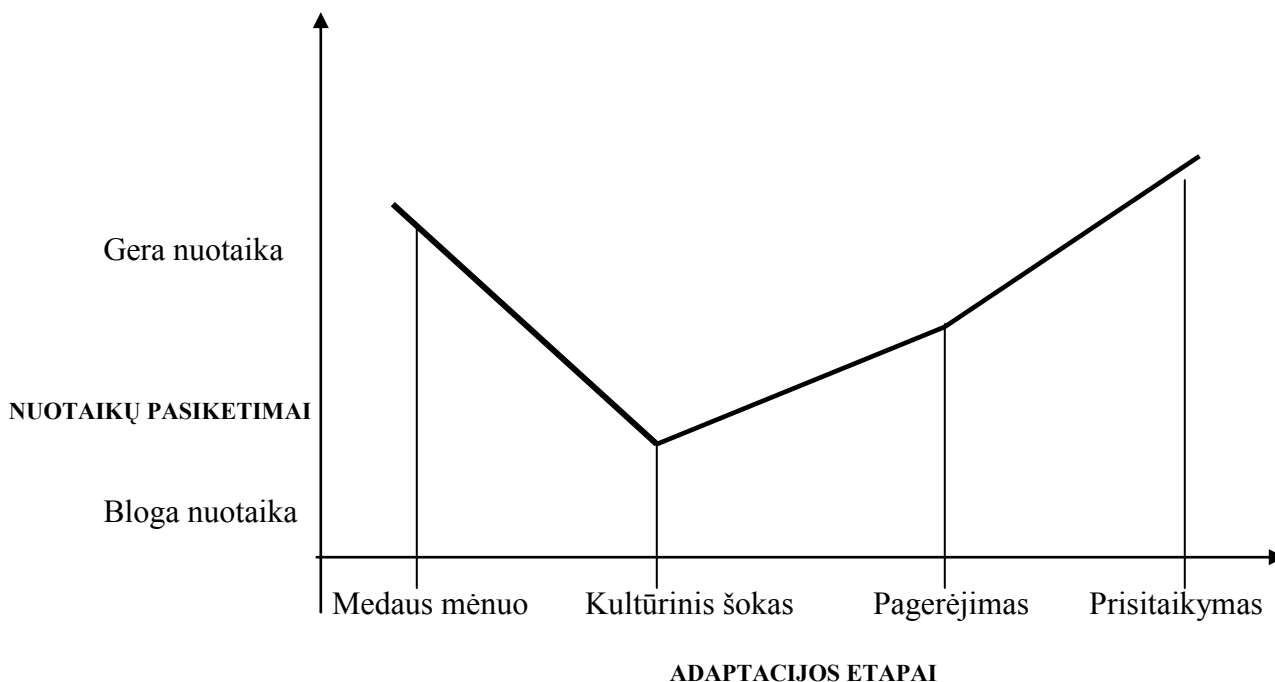
Plačiau aptariant „kultūrinį šoką“, Kim mano, kad šis adaptacijos etapas visų pirma gali būti traktuojamas, kaip „*nerimas ir pyktis, kuris atsiranda dėl individo žinomų simbolių ir ženklų praradimo*“ (Kim, 1988). Sąvoką „kultūrinis šokas“ prilyginama prie kitų stiprių individo praradimų, kaip normalų žmogaus organizmo nesugebėjimą efektyviai bendrauti pasikeitusioje aplinkoje. Prie kitų stiprių individo šokų yra priskiriami tokie, kaip gyvenimo draugų ar šeimos nario praradimas. Atsižvelgiant į tai, daroma prielaida, kad „kultūrinis šokas“ stipriai įtakoja individų psichologinę būseną, ypač tai būdinga atvykėliams, kurių kultūra yra skirtinga nuo vietinės. Kiekvienas etapas yra vaizduojamas kaip laužtinė linija, kurios kiekvienas taškas atskleidžia atvykėlio pasitenkinimo gyvenimu svetimoje šalyje priklausomai nuo jų gyvenimo laikotarpio (Kim, 1988).

3. Pasikeitimo į gerąją pusę, kuomet depresijos būseną pamažu praeina, ir negatyvius jausmus keičia pasitikėjimo ir pasitenkinimo jausmai. Šiame etape žmogus jaučiasi labiau integruotas į visuomeninį gyvenimą.

4. Prisitaikymo etapo, kuris pasireiškia stabiliais individo pasikeitimais atsižvelgiant į aplinką (Marx, 1999).

1 paveikslas parodo kiekvieną adaptacijos etapą, priklausomai nuo individo nuotaikos pasikeitimų. Kaip parodoma, nuo pat atvažiavimo dienos individo nuotaika yra gera, priartėjant prie antrojo etapo – „kultūrinio šoko“ nuotaika blogėja.

1 paveikslas. Adaptacijos etapai. E.Marx nurodomi kultūrinės adaptacijos etapai (Breaking through culture shock: what you need to succeed in International Business, 1999, p. 9)

Jandt pateikia panašų adaptacijos etapų skirstymą, kuriame jis taip pat išskiria keturis adaptacijos etapus.

Pasak Jandt, ilgainiui gali pasireikšti atgalinis kultūrinis šokas, grįžtant į namus. Tuo atveju individas, adaptavęsis kitoje šalyje, bet po kurio laiko grįžtantis į savo šalį ir patenkantis į savo įprastą aplinką, gali patirti atgalinį kultūrinį šoką, kuomet tenka nuo naujos aplinkos prisitaikyti vėl prie savo įprastos. Anot Jandt, kultūrinio šoko simptomai priklauso nuo buvimo kitoje aplinkoje trukmės ir nuo

bendravimo intensyvumo. Bendraudami kitoje aplinkoje, individai gali jausti kaip *fizinis*, taip ir *psichologinius* simptomus.

Prie *fizinių* simptomų, kurie labiausiai veikia individus naujoje aplinkoje, autorius priskiria:

1. Ypač didelį susirūpinimą maisto šviežumu, indų švarumu;
2. Susirūpinimą dėl sveikatos;
3. Bendravimo baimę su kitataučiais;
4. Susirūpinimą dėl nelaimingų atsitikimų ir skausmo (avarijų, įbrėžimų ir panašiai);
5. Darbo kokybės sumažėjimą.

Prie *psichologinių* simptomų, autorius priskiria tokius kaip:

1. Nemigą;
2. Izoliaciją ir vienišumą;
3. Emocinį ir intelektualinį išsekimą;
4. Naujos šalies kritikavimą, pyktį ir depresiją (Jandt, 1995).

Palyginus Stefanenko pasiūlytą adaptacijos etapų modelį su Jandt ir Obergo, galima įvardyti pagrindinį skirtumą. Stefanenko prideda dar vieną etapą po „kultūrinio šoko“, kurį jis apibudina kaip „kritinį“, kuomet daugelis atvykėlių suseraga gilia depresija, ir tie, kurie nesugebėjo adaptuotis prie naujos aplinkos ir kultūros išvažiuoja iš šalies. Jo modelis susijungia „U“ formos linijoje, kuris parodo skirtingus lygmenis – gerai, blogiau, blogai, geriau, gerai. Stefanenko žodžiais tariant, ne visi atvykėliai iš pradžių jaučia „medaus mėnesį“, jų susipažinimas su nauja kultūra gali prasidėti iš karto nuo antrojo etapo. Autorius teigia, kad tarpkultūrinis adaptacijos procesas gali skirtis laiko atžvilgiu, jis gali būti nuo keturių mėnesių iki penkerių metų, priklausomai nuo atvykėlių charakteristikos bei skirtumų tarp jų ir svietimos kultūros. Idealiu atveju adaptacijos procesas pasireiškia individo aplinkinio gyvenimo ir naujos kultūros atitikimu, tik tada kalbama apie šio proceso sėkmingą pabaigą. Adaptacijos metu individas adekvačiai suvokia realybę, sugeba veikti naujoje aplinkoje ir siekti savo tikslų. Sėkmingos adaptacijos atveju, jos rezultata galima lyginti su individo adaptacija savo gimtinėje (Stefanenko, 2003).

Stefanenko teigimu, svarbu skirti adaptaciją naujoje kultūroje ir paprastą prisitaikymą prie jos. Skirtumas tarp šių dviejų situacijų yra tai, kad pirmuoju atveju, individas išmoksta mąstyti kitaip, tačiau nepraranda savo kultūrinio tapatumo, kitaip tariant jis jaučiasi patogiai ir gerai naujoje aplinkoje. Prisitaikymo atveju individas mąsto ir veikia kaip kiti kultūros atstovai vien dėl to, kad to reikalauja jo padėtis, situacija ir panašūs veiksniai. Kitaip tariant, individas gali jausti nepatogumą ir nepasitenkinimą savimi, nes visos mąstymo ir veikimo strategijos jam yra primetami (Stefanenko, 2003).

Galima teigti, kad kultūrinio šoko metu kultūrinė komunikacija tampa ypač sudėtinga, nes individai, patenkantys į kitą aplinką, stipriai paveikiami fiziniais ir psichologiniais simptomais. Kitoje aplinkoje, jiems iš pradžių nežinomoje, galioja kitos taisyklės, dėl kurių jie nesijaučia saugiai, kaip jie buvo įpratę jaustis savo aplinkoje.

Palyginus trijų autorių kultūrinės adaptacijos etapų modelius, išryškėja pagrindiniai skirtumai tarp šių modelių:

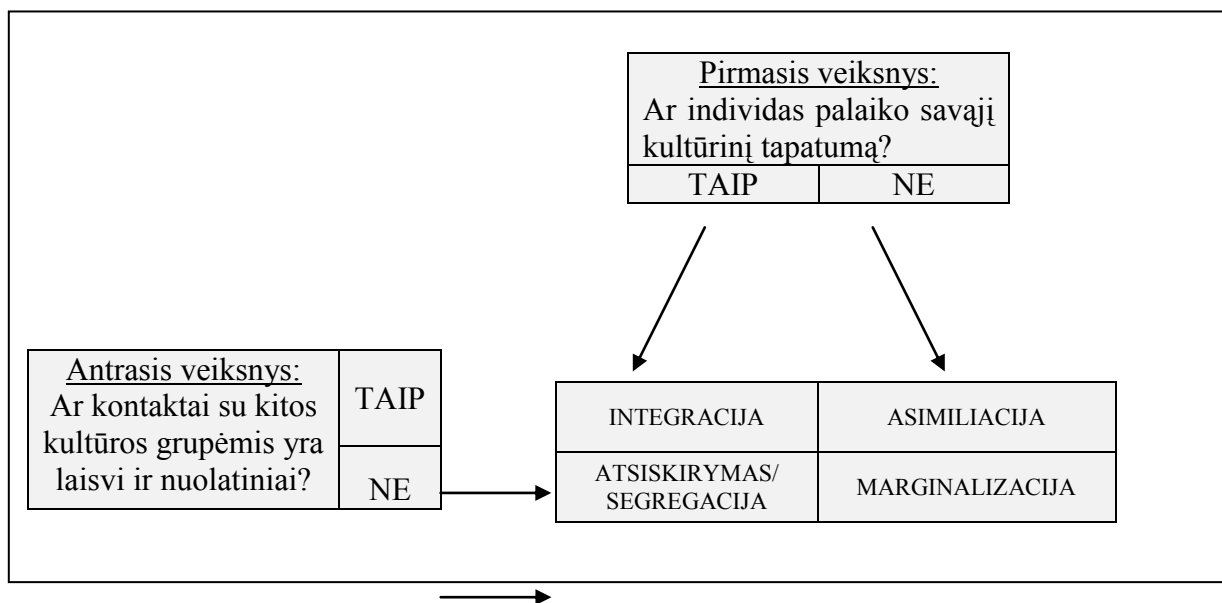
1. Skirtingas paskutiniojo adaptacijos etapo pateikimas. Marx aiškina, kad paskutinis adaptacijos etapas – tai yra prisitaikymas, tuo tarpu Stefanenko ir Jandt aiškina, kad paskutinį etapą galima vadinti adaptacija.

2. Stefanenko išskiria trečiąjį etapą, atskirai nuo „kultūrinio šoko“, tuo tarpu kiti du autoriai pažymi, kad depresija ir nepasitenkinimas vyksta antrajame etape, po kurio prasideda laipsniškas prisitaikymas prie naujos kultūrinės aplinkos.

3. KULTŪRINĖS ADAPTACIJOS STRATEGIJOS

Įvertinant akultūracines strategijas svarbu atsižvelgti į tyrinėtojo Berry pasiūlytą modelį, kur yra išskiriamos pagrindinės dvi dimensijos – tai savo kultūrinio tapatumo išsaugojimas ir pasitenkinimas pasiektu statusu.

2 paveikslas. Kasatkinos nurodoma akultūracijos strategijų schema (Natalija Kasatkina, Tadas Leončikas. *Lietuvos etninių grupių adaptacija: kontekstas ir eiga, 2003, p. 48*)

Kaip pateikta paveiksle, svarbiausiais klausimais, tiriant individų adaptacijos strategiją pagal Berry pasiūlytą modelį, yra kontaktai su kitos kultūros atstovais ir savo kultūrinio tapatumo palaikymas. Savo kultūrinio tapatumo palaikymą atskleidžia atvykėlio kultūros gyvenimo būdo ir vertybių išlaikymas.

Kasatkina teigia, kad akultūracija skirtingomis tendencijomis bei skirtingose individualaus, o taip pat ir socialinėse elgesio kategorijose gali reikštis skirtingai. Pasak Kasatkinos, šis paveikslas naudingas tuo, kad su juo pagalba galima apibrėžtomis sąvokomis aptarti bei analizuoti etninius procesus: tai, kas vyksta atskirų individų, kaip etninių grupių narių, sąveikaujant su juos supančia visuomene. Daroma prielaida, kad adaptacijos rezultatus lemia kultūrinio tapatumo ir socialinio statuso sąveika (Kasatkina, 2003).

Pasak Sadochino, adaptacijos metu kiekvienas žmogus privalo spręsti iš karto dvi problemas – savo kultūros identiteto išsaugojimo problemą ir įsiliejimo į naują kultūrą. Šių dviejų svarbiausių klausimų sprendimo kombinacijos sukuria keturias pagrindines adaptacijos strategijas: asimiliaciją,

separatizmą, marginalizaciją ir integraciją. Kitaip tariant, individui siekiant statuso ir aplinkai į tai reaguojant, susiklosto vienoks ar kitoks adaptacijos rezultatas (Sadochin, 2004).

Pateikiamos Kasatkinos siūlomos adaptacijos strategijos, kur pagrindinėmis dimensijomis tampa pasitenkinimas pasiektu statusu ir išlaikytas etninis tapatumas.

1 Lentelė. Kasatkinos nurodomos pagrindinės adaptacijos strategijos (Natalija Kasatkina, Tadas Leončikas. *Lietuvos etninių grupių adaptacija: kontekstas ir eiga*, 2003, p. 58)

Adaptacijos strategija	Pasitenkinimas pasiektu statusu	Išlaikytas etninis tapatumas
Integracija	Taip	Taip
Asimiliacija	Taip	Ne
Marginalizacija	Ne	Ne
Separatizmas	Ne/Taip	Taip

Kasatkina pažymi, kad *integraciją* atspindi pasiektas statusas ir išlaikytas etniškumas (etnokultūrinis savitumas). Integracija lengvai klostosi tada, kai aplinkai individo tautybė nėra svarbi.

Autorė mano, kad vidiniame individo lygmenyje, integracija pasireiškia tuomet, kai išlaikydamas savo etnokultūrinį savitumą individas kartu dalyvauja daugumos kultūroje ir visuomenėje. Šiuo atveju Kasatkina pabrėžia, kad visuomenė turi palaikyti individą, tai yra turi išlaikyti sąlygas lygiateisiam dalyvavimui viešame šalies gyvenime. Pažymėtina, kad svarbu įvertinti ne tik teises, kurios priklauso vienai ar kitai etninei grupei, bet ir realų naudojimąsi jomis.

Asimiliaciją autorė apibūdina kaip norimo socialinio statuso pasiekimą prarandant kultūrinį tapatumą. Etninės kilmės grupė individui netenka reikšmės. Vienos etninės grupės nariai supanašėti su kita etnine grupe ar prarasti kultūrinius skirtumus gali įvairiais būdais. Kasatkina atkreipiama dėmesį į tai, kad grupės lygmenyje asimiliacija yra ilgas ir net ne visada pastebimas procesas, o individui ji gali būti dramatiškas virsmas – jei siekiamo statuso reikalavimai ir etniniai individo požymiai akivaizdžiai nesutampa. Kita vertus, individas gali ir nereflektuoti pokyčio, asimiliuotis pamažu socializuodamasis daugumos grupėje. Kalbant apie asimiliaciją, pažymėtini tokie pagrindiniai aspektai, kaip kultūrinis išsaugojimas (Kasatkina, 2003). Anot Nieto, asimiliaciją gali pasižymėti ne tik naujos kalbos išmokimu, kur individas gyvena, bet ir savo gimtos kalbos nenaudojimu. Nenaudojant savo kalbos, individas netgi gali ją užmiršti. Svarbus asimiliacijos požymis yra tas, kad individas naujoje aplinkoje išmoka mąstyti, rengtis, galvoti taip, kaip pagrindiniai šalies (grupės) nariai (Nieto, 2001). Atskleidžiama, kad jo etninis tapatumas nėra išlaikytas.

Marginalizaciją Kasatkina įvardija kaip nepasitenkinimą pasiektu statusu ir kultūrinio tapatumo praradimą. Pageidaujamas socialinis statusas gali būti prarastas arba nepasiekiamas, o turimas statusas – nepageidaujamas arba nevertinamas. Šiuo atveju autorė mano, kad svarbūs ir objektyvūs statuso kriterijai, ir subjektyvus vertinimas. Kitaip tariant, marginalumas būdingas tiems individams, kurie atsisako arba praranda savo pradinį etninį tapatumą ir grupės paramą, tačiau neįgyja pakankamų įgūdžių arba visaverčio pripažinimo kitoje – paprastai daugumos – grupėje. Užsitęsęs marginalumas veda į socialinę atskirtį ir tampa ne individų, o grupės bruožu (Kasatkina, 2003).

Separatizmui, pasak Kasatkinos, gali būti būdingas ir pasitenkinimas, ir nepasitenkinimas savo statusu, tačiau visuomet egzistuoja stiprus etninis tapatumas. Separatizmą, kaip santykio su supančia aplinka kelią, renkasi tie individai, kurie, išlaikydami tvirtą savo etninį tapatumą, nepalaiko visapusiškų santykių su likusia visuomene ir remiasi ryšiais savo etninės grupės viduje. Separatizmas, mažumos požiūrių, gali būti sėkmingos adaptacijos variantas. Kodėl? Todėl, kad, likdami savo bendruomenėje, individai nerizikuoja prarasti grupės paramos, tuo pačiu metu nebūdami tikri, kad, pajudėję link statuso siekimo kitoje grupėje, jie tos paramos ir pripažinimo sulauks (ir iš savo kilmės, ir iš kitos etninės grupės) (Kasatkina, 2003).

Sadochin mano, kad daugumai atvykėlių, atvažiavusių į kitą šalį ilgam laikui (skirtingai nuo tų, kurie atvažiuoja trumpam), dažniausiai pasireiškia asimiliacijos tipas, kuomet žmogus pilnai priima kitos kultūros normas ir vertybes, tuo pačiu atsisakant savųjų. Autorius pabrėžia, kad atvykėliams geriausias adaptacijos tipas yra integracija, kuomet jie išlaiko savo etnokultūrinį savitumą ir tuo pačiu yra patenkinti savo pasiektu statusu naujoje šalyje (Sadochin, 2004).

4. LIETUVIŲ IR ISPANŲ KULTŪRŲ PALYGINIMAS

Sėkmingai komunikacijai yra svarbus dviejų kultūros atstovų supratimas apie jų kultūrinius skirtumus, nes tik tuomet įvyksta sėkminga komunikacija, kurią sudaro tokie elementai, kaip geri santykiai su vietinės kultūros atstovais, gebėjimas parodyti pagarbą, ir geros reputacijos turėjimas. Šiuo atveju yra palyginamos lietuvių ir ispanų pagrindinės kultūrinės dimensijos.

Lyginant lietuvių ir ispanų kultūras, pasitelkiami trys skirtingų kultūros tyrinėtojų metodai. Pirmasis yra Hofstede pasiūlytas penkių dimensijų skirstymas (šiam darbe aptariamos keturios), antrasis – kultūrų lyginimas pagal vertybių ir nuostatų skirtumus, remiantis Inglehart pasiūlyta analize. Trečiasis yra Lewiso pasiūlytas kultūrų priskyrimas prie daugiaplanių ir vienaplanių. Be to, aptariami tokie pagrindiniai kultūriniai skirtumai kaip bendravimo būdas, laiko ir erdvės supratimas bei šeimos svarba kiekvienoje kultūroje.

Ispanų ir lietuvių kultūrų palyginimas remiantis Hofstede

Vienas iš svarbesnių tyrimų, lyginant kultūrinės vertybes yra Hofstede atliktas tyrimas, kuriame jis lygina kultūras pagal tokias pagrindines dimensijas kaip: individualizmas/kolektyvizmas, galios atstumas, vyriškumo ir moteriškumo kriterijus, ir neapibrėžtumo vengimas. Verta pažymėti, kad šioje skalėje nėra nurodomi lietuvių kultūros atstovai, tačiau pavyko rasti vieną tyrimą, kuriame lietuviai nagrinėjami remiantis Hofstede pasiūlytu modeliu. Tai Klaipėdos Kolegijos socialinių mokslų docentės Renatos Baltrimienės straipsnis.

Individualizmas – kolektyvizmas

Lyginant lietuvių ir ispanų kultūrų priskyrimą prie individualistinių ar kolektyvistinių, atsižvelgiama į tokius šių dviejų parametrų skirtumus kaip socialinė struktūra ir jos suvokimas. Pasak Persikovas, kultūros, kurioms būdingas individualizmas, pasižymi laisva, negriežta socialine sistema, kurioje kiekvienas rūpinasi savimi bei savo šeima. Tuo tarpu kolektyvizmo kultūros išsiskiria griežta socialine struktūra, kurioje aiškiai išskiriamos šeimos, klanai, organizacijos ir kitos struktūros, kurių viduje yra garantuojamas rūpinimasis kiekvienu socialinės struktūros viduje (Persikova, 2002). Šiuo skirstymu dvi kultūros yra panašios, nes pagal Hofstede analizę, Ispanija užima dvidešimtą vietą iš penkiasdešimt trijų šioje skalėje parodytų šalių, su indeksu 51 (Hofstede, 2001). Ispanai save labiau priskiria prie individualistų, nes jiems svarbu yra pasirūpinti pirmiausiai savimi ir savo artimaisiais. Analogiškas teiginys gali būti taikomas ir lietuvių kultūros atstovams, kurie pagal Baltrimienės analizę, atsiduria panašioje vietoje, su beveik tokio pat individualizmo indeksu – 50 (Baltrimienė, 2005). Svarbu paminėti tai, kad abi šalys yra nutolusios nuo individualistų skalės, todėl prieinama prie išvados, kad ispanų ir lietuvių kultūrinis individualizmas nėra taip stipriai išreikštas kaip pirmiaujančiose pagal

ši rodiklį šalyse, tokiose kaip Jungtinėse Amerikos Valstijose. Taigi, ispanų ir lietuvių kultūros priskiriamos prie individualistinių, nes šių kultūrų atstovams svarbiausiais tikslais organizacijos viduje tampa savivarbos ir asmeninių tikslų pasiekimai.

Galios distancija

Anot Persikovos, galios distancijos indeksas parodo žmonių norą pripažinti kitų galią ir veikti atsižvelgiant į tai. Be to, šis kriterijus parodo tarpusavio santykius tarp galią turinčių žmonių ir jos neturinčių (Persikova, 2002). Lyginant dviejų kultūrų pasiskirstymą, pastebima, kad, ispanų ir lietuvių indeksai, pagal galios distanciją, nėra labai nutolę vienas nuo kito, todėl ispanų ir lietuvių kultūrų atstovus reikėtų priskirti prie kultūrų su vidutine galios distancija. Pagal Hofstede pateiktą pasiskirstymą, ispanai užima trisdešimt pirmą vietą, jų galios distancijos indeksas yra 57 (Hofstede, 2001). Lietuvių galios distancijos indeksas yra 45 (Baltrimienė, 2005). Pasak Harris, kultūros su aukštais galios distancijos indeksais pasižymi tuo, kad sutinka su nevienodu galios paskirstymu institucijose (Harris, 2004). Abiejų kultūrų palyginimas atskleidžia, kad ispanų ir lietuvių kultūros atstovai neprieštaruoja netikslingam galios pasiskirstymui organizacijose.

Vyriškumas ir moteriškumas

Lyginant ispanų ir lietuvių kultūrinius skirtumus pagal vyro ar moters pradžių dominavimą jų kultūrose, išryškėja skirtumas tarp lietuvių ir ispanų kultūrų. Ispanų kultūra pasiskirstė tarp vyriško ir moteriško dominavimo, linkstant labiau prie moteriškos. Pasitelkiant Hofstede pasiūlytą analizę, ispanai užima trisdešimt septintą vietą iš penkiasdešimt trijų kitų šio tyrimo šalių, jų vyriškumo indeksas yra 42 (Hofstede, 2001). Persikova mano, kad kultūroms, su vyraujančiais moteriškais bruožais, priskiriamos tokios vertybės, kaip aplinkinių rūpinimasis, tarpusavio santykių svarba, daugiau dėmesio individui (Persikova, 2002). Šis tyrimas atskleidžia, kad ispanams daugiau rūpi balanso išlaikymas tarp darbo ir asmeninio gyvenimo. Remiantis Baltrimienės pasiūlyta analize, lietuvių kultūra pasižymi stipriu vyriškumo dominavimu, nes atsiduria keturioliktoje vietoje iš penkiasdešimt trijų šalių, su vyriškumo indeksu 65 (Baltrimienė, 2005). Palyginant dvi kultūras pagal vyriškumo ir moteriškumo dominavimą, prieita prie išvados, kad lietuvių kultūros pagrindinės vertybės pagal šį rodiklį yra sėkmės siekimas, užtikrinta materialinė padėtis bei siekiamo tikslo tvirtumas, tuo tarpu ispanų kultūros atstovų vertybės yra labiau nukreiptos į rūpinimąsi kitais.

Neapibrėžtumo vengimas

Harris šį indeksą apibūdina, kaip visuomenės baimės laipsnį, kurį ji jaučia nesuprantamose ir dviprasmiškose situacijose (Harris, 2004). Pasak Persikovos, kultūros, kurios priskiriamos prie aukšto neapibrėžtumo vengimo laipsnio sunkiau adaptuojasi stresinėse situacijose, joms patinka griežtos saugumo instrukcijos bei įstatymai (Persikova, 2002). Lyginant ispanų ir lietuvių kultūrinius skirtumus pagal jų neapibrėžtumo vengimo skalę, išryškėja, kad ispanų kultūros atstovai, kurie yra priskiriami prie aukšto neapibrėžtumo vengimo, skiriasi nuo lietuvių kultūrų atstovų. Pagal Hofstede skalę Ispanija atsiduria dešimtoje/penkioliktoje vietoje iš visų šalių, o tai rodo, kad jie stengiasi vengti neaiškių ir neapibrėžtų situacijų, reglamentuodami saugumą (Hofstede, 2001). Tuo tarpu lietuvių kultūros atstovų tyrinėtoja Baltrimienė priskiria šia kultūrą prie tokių, kuriose neapibrėžtumo vengimas pasižymi vidutiniškai ir Lietuva atsiduria trisdešimt aštuntoje/trisdešimt devintoje vietoje iš visų šalių (Baltrimienė, 2005). Tyrimas atskleidžia, kad lietuvių kultūros atstovai jaučiasi geriau nereglamentuotose situacijose, kur paliekama laisvė kūrybai, dėl to, šiose kultūrose labai svarbų vaidmenį vaidina iniciatyva. Pasak Baltrimienės, lietuvių kultūros atstovai stengiasi išvengti konfliktų, nes jie priima neapibrėžtumą, bet mažiau toleruoja dviprasmiškumą (Baltrimienė, 2005).

Apibendriant ispanų ir lietuvių kultūrinį palyginimą remiantis Hofstede, atskleidžiama, kad pagal individualizmo – kolektyvizmo indeksą, abi kultūros yra panašios, nes labiau priskiriamos prie individualistinių kultūrų negu kolektyvistinių. Be to, išryškėja antras panašumas tarp dviejų kultūrų. Tai galios distancijos indeksas, kuris parodo, kad abi kultūros neprieštaruoja netikslingam galios pasiskirstymui organizacijose. Pažymėtina, kad ispanų ir lietuvių kultūros skiriasi tokiomis dimensijomis kaip moteriškumo ir vyriškumo bei neapibrėžtumo vengimo. Ispanai, kurie labiau priskiriami prie moteriškos pradžios dominavimo jų kultūroje, pasižymi aukštu neapibrėžtumo laipsniu, kuomet pagrindinėmis jų kultūrų vertybėmis tampa rūpinimasis ir dėmesys individui. Tuo tarpu lietuvių kultūros atstovai priskiriami prie ryškaus vyriškos pradžios dominavimo jų kultūroje, pasižymi mažu neapibrėžtumo vengimu, tai yra lietuviai jaučiasi geriau neapibrėžtose situacijose, kurios reikalauja iniciatyvos, jie vertina materialinę sėkmę ir asmeninius pasiekimus.

Ispanų ir lietuvių kultūrų skirtumai remiantis Inglehart

Analizuojant ispanų kultūrinius skirtumus ir panašumus, ne mažiau įdomus ir vertas dėmesio yra tyrinėtojo Inglehart tyrimas, kuriuo jis parodė skirtingų šalių kultūrinius skirtumus analizuodamas jų įsitikinimus ir vertybes. Pažymėtina, kad Ispanijos ir Lietuvos rodiklius taip pat galima rasti šiame šio autoriaus suskirstyme. Pagrindinės dimensijos, apžvelgiamos šiame darbe yra abiejų šalių priklausymas materialistinei ar postmaterialistinei vertybių skalei. Anot Inglehart, materialistinė

visuomenė – tai ta, kuri ekonomiką ir fizinį saugumą laiko svarbiausiais dalykais, tuo tarpu postmaterialistinei visuomenei būdingos tokios pagrindinės vertybės kaip savęs išsireiškimo ir gyvenimo kokybės klausimai (Inglehart, 2004). Be to, kitos šio autoriaus tyrimo dalys leidžia palyginti ispanus ir lietuvius pagal tokius kriterijus kaip darbas, šeimos svarbumas, politinis gyvenimas, pasitikėjimas bažnyčia ir religingumas. Pažymėtina, kad autorius visas šalis išdėsto pagal daugiausiai procentais (100 procentų – visiškai sutinka su teiginiu) surinkusių teigiamų atsakymų kiekvienu klausimu.

Analizuojant pirmąjį skirstymą – darbą, pažymima, kad jis aptariamas skirtingais aspektais. Pirmasis – tai *kaip svarbu yra dirbti darbą, naudingą visuomenei*. Šis skirstymas leidžia ištirti, kiek svarbi ispanams ir lietuviams visuomenės gerovė. Inglehart tyrimas atskleidžia, kad šiuo aspektu ispanai skiriasi nuo lietuvių, nes pirmieji surinko 44 procentų, tuo tarpu paskutiniai beveik dvigubai mažiau – 29 procentai (Inglehart, 2004). Atskleidžiama, kad lietuviams yra mažiau svarbi visuomenės gerovė negu ispanams, kitaip tariant, ispanai save daugiau laiko visuomenės nariais.

Antrasis, panašus į pirmąjį analizuojamą aspektą veiksny, yra darbo *kaip pareigos supratimas prieš visuomenę*. Atskleidžiama, kaip kiekvienos kultūros atstovai pasirengę dirbti visuomenės labui. Šis skirstymas papildo pirmąjį, ir dar kartą rodo, kad Ispanijoje visuomenė laikoma svarbiu veiksnium, dėl kurios ispanai pasirengę dirbti. 63 procentai ispanų pažymėjo tvirtai sutinkantys su tuo, tik 45 lietuvių pažymėjo, kad jiems tai yra svarbu (Inglehart, 2004). Tai parodo, kad Ispanijoje visuomeniniai ryšiai yra svarbūs ir glaudesni negu Lietuvoje.

Trečiasis skirstymas – *gauti pinigai už darbą, kurio žmogus nedirbo*, kiek žeminančiai tai gali būti pačiam žmogui. Šis skirstymas atskleidžia žmonių padorumą, drovumą ir garbingumą. Tyrimas parodo, kad šia dimensija ryškiai pastebimas dviejų kultūrų atstovų skirtumas. 70 procentų lietuvių tvirtai sutinka su šiuo teiginiu, tuo tarpu tik 44 procentai ispanų kultūrų atstovų pripažino tai, kaip svarbų teiginį, su kuriuo jie tvirtai sutinka (Inglehart, 2004). Daroma išvalga, kad šis skirstymas yra sąlyginis, nereiškiantis, kad ispanai yra mažiau garbingi žmonės, veikiausiai tai parodo dviejų kultūrų skirtumus kalbant apie požiūrį į darbą ir pinigus.

Ketvirtasis skirstymas, *tai darbo svarba ir teikiama pirmenybė jam*. Šiuo veiksnium bandoma parodyti, kiek daug ispanų ir lietuvių pasirengę paaukoti savo laisvo laiko. Tyrimas atskleidžia, kad šiuo požymiu ispanai ir lietuviai yra labai panašūs, tai yra viena kiekvienos kultūros atstovų dalis yra pasirengusi aukoti savo laisvalaikį, kita – ne. Ispanų ir lietuvių rezultatai pasiskirstė panašiai, 50 procentų ispanų mano, kad darbas visada turi būti pirmoje vietoje, ir 55 procentai lietuvių sutinka aukoti savo laisvalaikį vardan darbo (Inglehart, 2004).

Analizuojant kitą šio tyrimo požymį, siekiama iširti kiek svarbi yra šeima kiekvienoje kultūroje, *siekiama parodyti koks procentas ispanų ir lietuvių mano, kad reikėtų skirti ypatingą dėmesį šeimai*. Inglehart pateikta analizė leidžia daryti išvadą, kad šiuo požymiu nagrinėjamos kultūros yra panašios. Tyrimas parodo, kad 97 procentai lietuvių ir 88 procentai ispanų tvirtai sutinka su šeimos svarbumu. Prieinama prie išvados, kad abiejose kultūrose šeima yra laikoma vertybe.

Kitas veiksnys, rodantis ispanų ir lietuvių vertybių skirtumus, yra jų požiūris į politiką ir *suinteresuotumas savo šalies politiniu gyvenimu*. Šiuo veiksniu dvi kultūros stipriai skiriasi, nes ispanų kultūros atstovai surinko dvigubai mažiau procentų, negu lietuvių. 46 procentai lietuvių yra suinteresuoti savo šalies politika, tuo tarpu tik 28 procentų ispanų domisi savo šalies politiniu gyvenimu (Inglehart, 2004). Daroma pirmoji prielaida, kad toks mažas besidominčiųjų Ispanijos politine sistema ispanų rodiklis gali būti sietinas su savo politinio gyvenimo nepasitenkinimu, tai yra ispanų nepasitenkinimu savo šalies politine tvarka. Kitas, ne mažiau svarbus rodiklis, nulemiantis dviejų kultūrų skirtingą požiūrį į politiką gali būti sietinas su skirtingomis šalių politinėmis santvarkomis: Ispanijoje yra konsitucinė monarchija, o Lietuva – pusiau prezidentinė respublika.

Ne mažiau svarbus kitas veiksnys, parodantis didelį skirtumą tarp lietuvių ir ispanų, yra pasitikėjimas bažnyčiomis. Inglehart tyrimas atskleidžia, kad dauguma ispanų rodo savo nepasitikėjimą bažnyčiomis, tik 42 procentai iš jų pripažino, kad jų pasitikėjimas bažnyčia yra stiprus. Tuo tarpu Lietuvoje yra visiškai kitokia padėtis, nes dauguma lietuvių pripažino, kad jų pasitikėjimas bažnyčiomis yra labai stiprus, tai yra 71 procentas respondentų pažymėjo pasitikintys bažnyčia (Inglehart, 2004). Šiuo aspektu nėra parodomas ispanų ir lietuvių religingumas, tačiau atkreipiamas dėmesys į tai, kiek pasitikėjimo užsitarnavo kiekvienos šalies religinės institucijos.

Ištyrus abiejų šalių religingumą, pereinama prie kito svarbaus požymio, kuris parodo, kad ispanai ir lietuviai nėra labai religingi. Abiejų kultūros atstovų rezultatai šiuo veiksniu yra beveik tie patys, tik 33 ispanų pažymėjo, kad meldžiasi dažnai savarankiškai, ir 32 procentai lietuvių prisipažino, kad meldžiasi kiekvieną dieną ar daugiau negu kartą per savaitę nenuėinant į bažnyčią (Inglehart, 2004). Pastebimas įdomus faktas, kad pasitikėjimas bažnyčia neturi įtakos lietuvių religingumui. Ispanijoje žmonių religingumas gali būti nulemtas savo šalies nepasitikėjimu bažnyčiomis, tuo tarpu lietuvių, nors ir pasitikinčių bažnyčia, negalima priskirti, kaip ir ispanų, prie labai religingų kultūros atstovų.

Analizuojant abiejų šalių priskyrimą prie materialistinių ar postmaterialistinių vertybių vyravimo, išryškėjo, kad abiejų šalių atstovai daugiau vertina postmaterialistines vertybes: ispanams ir lietuviams yra svarbios savirealizacija ir gyvenimo kokybė. Tai atskleidžia Inglehart tyrimas, rodantis, kad tik 25 procentai ispanų ir 31 procentai lietuvių vertina materialistines vertybes (Inglehart, 2004).

Apibendrinant lietuvių ir ispanų vertybių palyginimą remiantis Inglehart, paaiškėjo, kad dviejų kultūrų atstovai, pagal šio tyrinėtojo vertimo skalę turi daugiau skirtumų, negu panašumų. Akivaizdu, kad vienas iš svarbiausių dviejų kultūrų panašumų yra šeimos priskyrimas prie vienos iš svarbiausių gyvenimo vertybių. Religingumo požiūriu dvi kultūros taip pat yra panašios, be to, ispanams ir lietuviams būdinga postmaterialistinės, o ne materialistinės vertybės. Atskleidžiama, kad ispanų ir lietuvių kultūros atstovai skiriasi tokiomis vertybėmis kaip visuomenės svarbumo jausmas, darbo požiūriais, politikos klausimais ir pasitikėjimu bažnyčia.

Ispanų ir lietuvių kultūriniai skirtumai remiantis Lewis

Ne mažiau svarbus Lewis pasiūlytas kultūrinis skirstymas į vienaplanes ir daugiaplanes. Anot jo, visas tautas galima suskirstyti į tris pagrindines grupes: vienaplanes, daugiaplanes ir santūriasias. Lewis mano, kad vienaplanės tai tos kultūros, kurios pagrindinį dėmesį telkia į tikslą, organizuotai planuoja savo veiklą. Daugiaplanės kultūros yra vienaplanių priešingybė, kuomet pagrindinis dėmesys yra skiriamas žmogui, šios kultūros pasižymi šnekumu bendraujant. Daugiaplanės kultūros žmonės yra labai lankstūs. Santūriosios kultūros daugiau klauso, yra intravertai. Ryškiausios vienaplanės kultūros yra pirmoje vietoje, pagal Lewis pasiūlytą skalę, o mažiausiai prie vienaplanių priskiriamos tos, kurios užima paskutiniąsias vietas pagal šią skalę (Lewis, 2002).

Lyginant lietuvius ir ispanus pagal šią skalę, išryškėja, kad abi kultūros nėra taip stipriai nutolusios viena nuo kitos, nes kalbūs ispanai atsiduria šešioliktojoje vietoje iš visų pasiūlytų aštuoniolikos vietų. Atskleidžiama, kad šios kultūros atstovus galima laikyti beveik 100 proc. daugiaplanėmis. Ispanai, kaip vieni iš ryškiausių daugiaplanių kultūrų atstovų, yra ekstravertai, nekantrūs, kalbūs ir nepunktualūs. Šių kultūrų atstovai pasižymi nenusipėjamumu bei tik bendrų metmenų planavimo įpročiais. Nors lietuviai šioje skalėje nėra nurodyti, anot Grigo, lietuviams su nedidelėmis išlygomis priklausytų įsiterpti į antrąją tautų grupę. Pažymėtina, kad stiprėjant sąsajoms su dalykiškaisiais skandinavais ir amerikiečiais, neišvengiamai lietuviai artėja prie pirmosios tautų grupės (Grigas, 2002).

Šis skirstymas svarbus tuo, kad atskleidžia, jog lietuvių ir ispanų kultūros yra ne tik skirtingos pagal visus anksčiau aptartus faktorius, tačiau jos taip pat turi ir kultūrinių panašumų, kurie kai kuriais gyvenimo atvejais suartina šias dvi kultūras. Tai atskleidžia abiejų kultūrų priskirimas prie vienaplanių.

Tiriant lietuvių ir ispanų kultūrinius skirtumus, reikėtų trumpai aptarti tokius dviejų kultūrų skirtumus, kaip **kalba, lietuvių ir ispanų bendravimo ypatumai bei laiko ir erdvės suvokimas.**

Kalba

Kultūrų tyrinėtojas Lewis pažymi, kad mūsų kalba yra neatsiejama nuo mąstymo, be to laikantis Benjaminio Whorfo teorijos, teigiama, kad kalba, kuria mes šnekame, ne tik išreiškia mūsų mintis, bet ir jas sąlygoja (Lewis, 2002). Ispanams jų kalba yra iškalbingumo priemonė, perteikdami savo mintis, pasitelkia platų žodyną. Daroma išvada, kad ispanas ir lietuvis pasaulį mato skirtingai, nes vienas galvoja ir kalba ispanų kalba, o kitas lietuvių.

Lietuvių ir ispanų kalbų palyginimas leidžia daryti prielaidą, kad gramatiškai ir fonetiškai šios kalbos yra labai skirtingos. Visų pirma, tai lemia dviejų kalbų priklausymas skirtingoms kalbų grupėms. Antra, skirtumą tarp dviejų kalbų lemia artikelių nebuvimas lietuvių kalboje, tuo tarpu ispanų kalboje artikkeliai yra plačiai vartojami, kaip ir kitose romanų kalbos grupėms priklausančiose kalbose. Trečia, skirtumą tarp dviejų kalbų nulemia akcentų vartojimas. Ispanų kalboje yra vartojami akcentai. Ispanų kalboje akcento pagalba yra atpažįstami žodžiai, taip pat akcentas vaidina svarbią semantinę reikšmę (Penny, 1991). Tuo tarpu, lietuvių kalboje nėra vartojami nei akcentai, nei artikkeliai, tačiau šios kalbos savitumas atsiskleidžia per nosinių ir ilgųjų garsų naudojimą. Čia paminėti tik keli skirtumai, tačiau jie ryškiai parodo, kad dviejų kalbų struktūros yra skirtingos. Atskleidžiama, kad dėl dviejų kalbų skirtingų kultūrų, ispanams sunkiau yra mokytis lietuvių kalbą.

Bendravimo būdas

Lietuvių ir ispanų bendravimo būdas skiriasi. Šį teiginį suformuluoti leidžia Lewis padarytos išvalgos, kuriomis teigiama, kad ispanai mėgsta ir vertina malonų bendravimą, jų monologai yra žemiški ir jausmingi. Turtingas ispanų kalbos žodynas bei daugybė mažybinių ir meilių žodžių padeda šios kultūros atstovams bendrauti šiltai ir žmoniškai, be to, jų bendravimas atskleidžia jų malonų būdą. Lewis pažymi, kad nors lietuviai laikomi šnekiausiai iš trijų Baltijos šalių, kitiems kultūros atstovams, pavyzdžiui lenkams, lietuviai atrodo šalti. Anot jo, pasikalbėjimas su lietuviais gali būti labai įdomus dėl aukšto išsilavinimo lygio. Jų nuomonė dažnai gali turėti nostalgiskų ir idealistinių spalvų. Be to, autorius pabrėžia, kad lietuviai bendrauja santūriau ir rimčiau, vartoja mažiau žodžių, tačiau tikslingai, tuo tarpu ispanai kalba labai jausmingai ir daug (Lewis, 2002).

Tai parodo, kad abiejų šalių bendravimo būdas yra skirtingas.

Laiko ir erdvės suvokimas

Pasak Lewis, kalbėdami ispanai mėgsta stovėti arti ir žiūrėti pašnekovui į akis. Jų „patogus atstumas“ yra mažesnis negu daugumos europiečių. Ispanams nelabai rūpi punctualumas, jie nekreipia dėmesio į laiką, kai reikia užbaigti pokalbį. Ispanijoje punctualumas sugriauna grafikus. Anot Lewis, romanų kultūrose laikas yra neatskiriamas nuo įvykio ar žmogaus – tai prekė, kuria galima naudotis, ją kaitalioji, neatsižvelgiant į tai, ką rodo laikrodis.

Lyginant lietuvius su kitais Baltijos šalių atstovais, Lewis teigia, kad lietuviai stovi arčiau pašnekovo negu estai ir latviai. Kalbėdamiesi jie kartais gali paliesti pašnekovą, bet tai daro rečiau negu romanų tautos. Lewis įsitikinęs, kad lietuvius veikiau reikėtų priskirti prie punctualių, negu tų, kurie niekina vergavimą tvarkaraščiui (Lewis, 2002).

Palyginus lietuvius ir ispanus atskleidžiama, kad laiko ir erdvės požiūriu dviejų kultūrų suvokimas skiriasi.

Šeima kaip vertybė

Kaip ir buvo atskleista, tiriant lietuvių ir ispanų vertybes remiantis Inglehart, abi kultūros priskiria šeimą prie didžiausios vertybės. Tai dar karta parodo Lewis, kuris pateikia tokią ispanų ir lietuvių apibrėžtį. Pasak jo, lietuviai yra ištikimi šeimai, vaikams ir draugams, taip pat turi tvirtą nacionalinį savitumo jausmą ir gyvybingas kultūros tradicijas. Lewis teigia, kad vienos iš svarbiausių lietuvių vertybių yra šeima, jausmai ir dorovė. Ispanijoje šeimai priskiriamas panašus statusas, tai yra ispanai vertina savo šeimą ir draugus, jų giminystės ryšiai yra labai glaudūs (Lewis, 2002).

Lietuvių ir ispanų palyginimas atskleidžia, kad dvi kultūros turi daugiau skirtumų. Pagrindiniai skirtumai tarp ispanų ir lietuvių kultūrų yra šie:

1. Ispanų kultūroje dominuoja moteriška pradžia, lietuvių – vyriška;
2. Lietuvių ir ispanų kultūros atstovai skirtingai supranta visuomenės svarbą;
3. Lietuvių ir ispanų kalbos struktūros, bendravimo būdas yra skirtingos, abi kultūros skirtingai suvokia laiką ir erdvę.

Paaiškėjo, kad ispanų ir lietuvių kultūros turi nemažai panašumų, tokių kaip šeimos priskyrimas prie vertybių, didelio religingumo nebuvimas abiejose kultūrose bei ispanų ir lietuvių kultūrų priklausymas prie daugiaplanių kultūrų.

4. ISPANŲ KULTŪRINĖ ADAPTACIJA LIETUVOJE : TYRIMAS

4.1. Tyrimo metodikos ir tyrimo bazės pristatymas

Tyrimo objektas

Ispanų, gyvenančių Lietuvoje, kultūrinė adaptacija.

Tyrimo tikslas

Nustatyti ispanų kultūrinės adaptacijos Lietuvoje ypatumus.

Tyrimo uždaviniai

1. Nustatyti individo vidinius veiksnius, įtaką darančius jų kultūrinei adaptacijai Lietuvoje;
2. Ištirti išorinius veiksnius, lemiančius individo kultūrinę adaptaciją Lietuvoje;
3. Aprašyti ispanų „kultūrinio šoko“ pasireiškimą;
4. Atskleisti ispanų bendravimo ypatumus su savo kultūros atstovais;
5. Aprašyti ispanų adaptacijos sėkmingumą Lietuvoje;
6. Nustatyti ar išlaikomas ispanų identitetas besiadaptuojantis Lietuvoje.

Atranka

Atranka buvo vykdoma patogiuoju būdu, sniego gniūžties principu.

Visi pirminiai ispanų kontaktai buvo surinkti iš Ispanijos ambasados. Be to, ispanai po interviu rekomendavo vienas kitą. Buvo atrinkti ispanai (9), gyvenantys Lietuvoje ne mažiau negu du metai. Buvo daroma prielaida, kad, kalbant apie kultūrinę adaptaciją, šalyje reikia pagyventi ne mažiau kaip du metus, per tą laiką susipažįstant su vietinės kultūros ypatumais. Dalyvavę respondentai yra skirtingo amžiaus, tačiau panašaus išsilavinimo lygio. Visų respondentų kilmės regionas skiriasi, tačiau vyrauja kastilai, kurių kilmės miestas yra Madridas.

Tyrimo būdas

Kokybinis tyrimas, kurio metu respondento atsakymai yra analizuojami, prieinama prie tam tikrų išvadų.

Tyrimo metodas

Giluminis iš dalies struktūrizuotas interviu. Interviu planas buvo numatytas iš anksto, tačiau interviu eigoje buvo įmanomi pakeitimai, atsižvelgiant į respondentų atsakymus.

Tyrimo instrumento aprašymas

Interviu metu respondentams buvo užduodami klausimai, priklausomai nuo atsakymų buvo užduodami papildantys klausimai. Interviu buvo įrašomi į laikmeną ir vėliau perrašomi į stenogramą. Kiekvieno interviu laikas skiriasi dėl respondento kalbėjimo greičio, tačiau kiekvienas interviu vyko ne mažiau nei 40 minučių. Interviu atlikti dviem kalbom – lietuvių ir ispanų, atsižvelgiant į respondentų lietuvių kalbos mokėjimo lygį. Iš viso yra padaryta 9 interviu, iš kurių 4 yra lietuvių kalba, ir 5 – ispanų.

Pristatant klausimus, kuriais buvo siekiama išsiaiškinti vieną ar kitą ispanų kultūrinės adaptacijos ypatumą, visus interviu klausimus galima suskirstyti į keturias dalis:

1. Klausimus, kuriais buvo siekiama atskleisti individų vidinius adaptacijos veiksnius, lemiančius jų adaptaciją Lietuvoje:

- a. Amžius, išsilavinimo lygis;
- b. Kada atvažiavo į Lietuvą ir atvykimo tikslas;
- c. Bendravimo intensyvumas su vietiniais ir draugų turėjimas tarp lietuvių;
- d. Lietuvių kalbos mokėjimas (respondentų, kurių interviu buvo imami ispaniškai);
- e. Televizijos žiūrėjimas ir spaudos skaitymas – lietuvių ar ispanų?
- f. Individo žinios apie Lietuvos istoriją ir kultūrą prieš atvykstant į šalį.

2. Klausimus, kuriais buvo siekiama nustatyti išorinius veiksnius, darančius įtaką respondentų adaptacijai bei identifikuoti pagrindinius sunkumus su kuriais buvo susidurta:

- a. Respondento atvykimas į šalį - kas buvo naujo, kas buvo skirtinga nuo gimtosios šalies ir kas neįprasta;
- b. Kokie pagrindiniai sunkumai su kuriais buvo susidūrę;
- c. Šiuometinės veiklos skirtumas nuo veiklos Ispanijoje;
- d. Respondento nuomonė apie tai, kokie yra skirtumai ir panašumai tarp Lietuvos ir Ispanijos;
- e. Ar respondentų priėmimas buvo svetingas Lietuvoje;

3. Klausimą, kuriuo buvo siekiama atskleisti „kultūrinio šoko“ pasireiškimą atvykus į Lietuvą – tai respondento jausmai atvykus į Lietuvą, ar jautėsi vieniši ir izoliuoti;

4. Klausimą, kuriuo buvo siekiama nustatyti ar yra palaikomi ryšiai su savo kultūros atstovais – bendravimas su kitais ispanais Lietuvoje, ar intensyviai bendrauja – pastovūs ar atsitiktiniai;

5. Klausimus, kuriais buvo siekiama iširti pasitenkinimą ar nepasitenkinimą pasiektu statusu.

Klausimai:

- a. Lūkesčių turėjimas prieš atvykstant ir jų pasitvirtinimas arba ne;
- b. Ar yra minčių grįžti atgal į Ispaniją;
- c. Kaip šiuo metu jaučiasi Lietuvoje.

6. Klausimu, ar šiuo metu respondentai save priskiria prie lietuvių ar ispanų, buvo siekiama iširti, ar gyvenimas Lietuvoje įtakoja jų identitetą.

Tyrimo dalyvių pristatymas

Prieš atliekant analizę, reikalingas trumpas respondentų aprašymas.

Respondentas I (toliau tekste – R1) yra devyniolikmetė VGTU studentė, atvykusi į Lietuvą prieš du metus. Ispanijoje ji įgijo pagrindinį išsilavinimą ir šiuo metu studijuoja bakalaurą. Jos kilmės miestas yra Barselona.

Respondentas II (toliau tekste – R2) - trisdešimt aštuonerių metų vyras, aukštąjį išsilavinimą įgijęs Ispanijoje. Šiuo metu jo pagrindinė veikla yra ispanų kalbos mokymas lietuviams, dirba dviejose Vilniaus Universitetuose. Lietuvoje gyvena 4 metus, jo kilmės miestas yra Salamanka.

Respondentas III (toliau tekste – R3) yra trisdešimt dviejų metų vyras, aukštąjį išsilavinimą taip pat įgijęs Ispanijoje. Šiuo metu jis dirba Ispanijos ambasadoje, Ispanijos ambasados atašė pareigose. Lietuvoje jis gyvena 4 metus. Jo kilmės miestas yra Madridas.

Respondentas IV (toliau tekste – R4) trisdešimt ketverių metų vyras, gyvenantis Lietuvoje 5 su puse metų. Aukštąjį išsilavinimą jis įgijo Ispanijoje. Lietuvoje įkūrė savo įmonę, šiuo metu yra šios įmonės direktorius. Šio respondento kilmės miestas yra Madridas.

Respondentas V (toliau tekste – R5) yra dvidešimt aštuonerių metų vyras, aukštąjį išsilavinimą įgijęs Ispanijoje. Lietuvoje jis gyvena 5 metus. Šiuo metu jis dirba socialiniame centre su vaikais, bei užsiima kita socialine veikla. Jo kilmės miestas yra Madridas.

Respondentas VI (toliau tekste – R6) yra trisdešimt trijų metų vyras, gyvenantis Lietuvoje beveik 5 metus. Specialų profesinį išsilavinimą įgijo Ispanijoje, jo kilmės miestas yra Barselona. Šiuo metu jis yra pagrindinis virėjas viename aukšto lygio restorane Vilniaus Centre.

Respondentas VII (toliau tekste – R7) yra trisdešimt aštuonerių metų vyras, dirbantis Lietuvoje beveik septynerius metus, jo pagrindinis darbas yra turizmo agentūroje, be to papildomai jis dėsto ispanų kalbą Lietuvos aukštosiose mokyklose.

Respondentas VIII (toliau tekste – R8) yra keturiasdešimt penkerių metų moteris, gyvenanti Lietuvoje 12 metų. Aukštąjį išsilavinimą įgijo Ispanijoje, prieš atvykstant į Lietuvą aštuonerius metus studijavo ir gyveno Airijoje. Šiuo metu dėsto ispanų kalbą Vilniaus Universitete, taip pat verčia iš lietuvių į ispanų kalbą. Ji yra kilusi iš Galisijos.

Respondentas IX (toliau tekste – R9) yra keturiasdešimt ketverių metų ispanų kalbos dėstytojas, gyvenantis Lietuvoje 14 metų. Aukštąjį išsilavinimą įgijęs Ispanijoje, jo kilmės miestas yra Madridas. Be ispanų kalbos kursų rengimo, jis taip pat yra daugybės lietuvių – ispanų ir ispanų – lietuvių žodynų sudarytojas ir įvairių tekstų vertėjas iš įvairių kalbų į lietuvių kalbą.

4.2. Vidiniai veiksniai, darantys įtaką ispanų adaptacijai

Minėta, kad derėtų pradėti nuo *pirmojo* vidinių individo veiksnių bloko, kuris daro įtaką kultūrinei adaptacijai. Pirmiausia, reikėtų aptarti asmeninius ir individualius skirtumus - amžių, išsilavinimą ir lytį. Yra žinoma, kad kuo jaunesnis žmogus, tuo lengviau jam turėtų būti adaptuotis kitoje šalyje.

Visi respondentai yra grupuojami į tris grupes pagal amžių ir išsilavinimą.

Pirmąją grupę sudaro šie respondentai – R1, R2 ir R3.

Antrąją grupę sudaro tokie respondentai kaip R4, R5 ir R6.

Trečiosios grupės respondentai yra R7, R8 ir R9.

Į pirmąją respondentų grupę patenka jauno ir vidutinio amžiaus žmonės. Kadangi lytis, kaip vienas iš veiksnių, darančių įtaką adaptacijai skirtingose šaltiniuose yra nurodomas kaip svarbus arba visai nesvarbus, šiame darbe šis veiksnys nėra labai akcentuojamas, tačiau galima prieiti prie išvados, kad R1 šiuo požymiu adaptuotis turėtų būti sunkiau negu kitiems šios grupės atstovams, nes, pasak Stefanenko, moterys adaptuojasi sunkiau nei vyrai (Stefanenko, 2003). Trečiasis vidinis veiksnys yra išsilavinimas, kuris taip pat yra svarbus adaptuojantis, nes aukštesnis išsilavinimas rodo, kad individas lengviau išgyvena kultūrinį šoką. Šios grupės visi dalyviai yra aukštąjį išsilavinimą turintys žmonės, su sąlyga, kad R1 pabaigs savo studijas Lietuvoje ir taip pat įgis bakalauro diplomą. Atsižvelgiant į autoriaus pasiūlytą teoriją, galima daryti išvadą, kad pagal pirmąjį vidinį veiksni, o būtent pagal individualius individo skirtumus visų trijų respondentų adaptaciją turi vykdyti sėkmingai.

Antrosios grupės respondentai pasižymi vienalytiškumu. Visi šios grupės atstovai yra įgiję aukštąjį išsilavinimą Ispanijoje, jų amžius svyruoja nuo dvidešimt aštuonių iki trisdešimt keturių metų, ir visi jie yra vienos lyties – vyrai. Atsižvelgiant į anksčiau aptartą Stefanenko modelį, darytina išvada, kad visų šių respondentų adaptacija, pagal vieną iš vidinių veiksnių kriterijų bus sėkminga. Pažymėtina, kad šie individų adaptacija neturėtų žymiai skirtis viena nuo kitos.

Trečiosios grupės respondentus sudaro trys individai, iš kurių du (R8 ir R9) yra vyresnio amžiaus žmonės, keturiasdešimt penkių ir keturiasdešimt ketverių metų ispanai, kurių pagrindinė veikla Lietuvoje yra ispanų kalbos dėstymas bei vertimas. Trečiasis respondentas (R7) yra jaunesnis septyneriais metais. Visgi, svarbu pažymėti, kad atsižvelgiant į tai, kad jų atvykimo į Lietuvą amžius buvo labai panašus, kadangi visi jie atvyko į Lietuvą būdami trisdešimties, galima daryti išvadą, kad jų adaptacijos eiga turėtų būti panaši. Be to, išsilavinimo lygis yra vienodas, tai yra aukštasis, šis faktorius rodo dar vieną panašumą. Kaip ir pirmoje grupėje, adaptacija gali skirtis tarp R8 ir R9 dėl skirtingos

lyties, tačiau apskritai šią grupę galima vadinti panašia dėl to, kad vidiniai individo veiksniai, tokie kaip individualūs skirtumai yra panašūs, o tai rodo, kad jų adaptacija vyks panašiai sėkmingai.

Apibendrinant šias tris grupes pagal pirmąjį vidinių veiksnių bloką, darančius įtaką jų adaptacijai Lietuvoje, galima teigti, kad nors kiekviena grupė skiriasi nuo kitos savo amžiumi ir lytimi, jų adaptacijos eiga turėtų būti panaši dėl to, kad jų individualūs veiksniai yra labai panašūs.

Antrasis vidinių veiksnių blokas, kuris yra analizuojamas šiame darbe yra individo gyvenimo patirtis ir pasirengimas. Pagrindiniai šio bloko analizės faktoriai yra individo motyvacija adaptuotis svetimose šalyje, kurią parodo individo atvažiavimo tikslas į Lietuvą. Ne mažiau svarbūs yra tokie faktoriai kaip individo pasirengimas – vietinės kalbos ir kultūros žinojimas bei draugiškų ryšių užmezgimas su vietiniais. Be individo pasirengimo į šį bloką dar įeina asmenybės charakteristikos, tokios kaip atvirumas, empatija ir kitos. Tačiau šį faktorių gana sunku iširti remiantis interviu, kadangi dauguma žmonių save apibūdina ne taip kaip yra iš tikrųjų, bet kaip jie norėtų save matyti idealiuoju atveju, dėl šios priežasties šis faktorius nėra aptariamas šiame darbe.

Atvykimo tikslas

Ispanų, atvykusių į Lietuvą, gilesnė tikslų analizė atskleidžia, kad **ispanų atvažiavimo į Lietuvą tikslai daro įtaką jų motyvacijai adaptuotis šalyje**. Šiuo atveju yra atsižvelgiama į tai, ar individas atvažiuoja į svetimą šalį savo noru, ar priverstinai, dėl vienu ar kitu aplinkybių. Pažymėtina, kad individas, kuris atvažiuoja į šalį, turėdamas tikslą gyventi ilgiau, yra labiau motyvuotas adaptuotis svetimose kultūroje negu tie, kurių tikslas yra nulemtas darbo specifikos ar kitų veiksnių, tai yra, kai jie žino, kad jų buvimas Lietuvoje tėra laikinas jų gyvenimo periodas.

R1 pažymi, kad jos pagrindinis tikslas yra studijos, tačiau prieš tai ji tiksliai žinojo, kad nori studijuoti Lietuvoje ir jos atvykimo tikslas buvo jos pačios sprendimas. Ne mažiau svarbu yra tai, kad ji planuoja ilgam likti Lietuvoje. „<...> *man patiko miestas. Anksčiau aš buvau kelis kartus vasarą, vasarą man labai patiko ir paskui aš nusprendžiau atvykti studijuoti čia <...> bet šiuo metu aš galvoju studijuoti čia ir likti gyventi čia paskui*“ (R1). Daroma išvalga, kad **tęstinių tikslų turėjimas taip pat turi įtakos ispanų adaptacijai Lietuvoje**.

Pažymėtina, kad R3 į Lietuvą pateko atsitiktinai, kadangi prieš tai jis turėjo vykti į kitą užsienio šalį, bet kadangi aplinkybės susiklostė kitaip, vietoj Pakistano jis buvo išsiųstas dirbti į Lietuvą. Palyginus R3 su R1, kurių atvažiavimo į Lietuvą tikslai buvo skirtingi, tampa akivaizdu, kad R3 iš karto žinojo savo buvimo laiką Lietuvoje, nes jo atvažiavimą nulėmė darbo pobūdis. „<...> *ir mane pasiuntė užsienio turizmo ir prekybos ministerija dirbti čia kaip komercinį atašė. Paprastai šio*

posto trukmė užsienyje trunka nuo trijų iki keturių metų <...> tiesa pasakius, mane vos neišsiuntė į Pakistaną <...>, tačiau kažkas atsitiko čia, Lietuvoje, vienas žmogus užimantis postą rimtai susirgo <...> ir aš atvažiavau čia“ (R3).

Ispanų atvykimo į Lietuvą motyvas nulemtas jų gyvenimo nepasitenkinimu Ispanijoje ir siekiu pažinti skirtingą tautą. Pažymėtina, kad tai yra svarbus elementas, analizuojant ispanų atvykimo į Lietuvą priežastis, parodantis, kad dauguma atvykėlių ieško geresnio gyvenimo ir nori susipažinti su kita kultūra. „Neturėjau kažkokio svarbaus tikslo, aš nusprendžiau, kad noriu išvažiuoti iš Ispanijos, nebuvau patenkintas savo tuometine situacija tenai ir norėjau dirbti ar ieškotis kitų vietų, kur gyvenčiau <...> Vienas dalykas kas mane taip pat motyvavo išvykti iš Ispanijos, tai tiesa sakant pažinti kitus žmones“ (R2). Tai atskleidžia ir kitas respondentas, nepatenkintas savo padėtimi Ispanijoje. „<...> tuo momentu Barselonoje mano darbe man tapo nuobodu (R6). „<...> ir tuo momentu aš neturėjau darbo Ispanijoje, man pasiūlė darbą viena turizmo agentūra <...> ir aš atvažiavau pabandyti kaip man seksis“ (R7).

Kaip vieną iš vidinių veiksnių, darančių įtaką ispanų adaptacijai Lietuvoje yra jų išankstinis pažinimas su Lietuva.

Pažymėtina, kad dauguma respondentų atskleidė, kad prieš atvažiuojant gyventi į Lietuvą, jie buvo susipažinę su šia šalimi anksčiau, R6 atvyko dėl darbo pirmą kartą trumpam, kiti respondentai buvo atvažiavę atostogauti į Vilnių.

Dauguma respondentų pažymi, kad gyvenant Ispanijoje, turėjo viziją išvažiuoti kitur, būtent Šiauriau. Pažymėtina, kad **išankstinis pirmenybės teikimas vienai ar kitai šaliai** daro įtaką respondentų adaptavimuisi Lietuvoje. Tai gerai parodo R4 ir R9 pavyzdžiai. „Aš seniai galvojau gyventi ne Ispanijoje, seniai galvojau gyventi kitur, Šiaurinėje pusėje“ (R4). R9 pažymėjo, kad mėgsta šaltį, dėl to pasirinko Skandinavijos bei Baltijos šalis „<...> O kadangi man apskritai patinka šaltis, tai aš pasirinkau <...> Lietuvą“ (R9).

Svarbiu vidiniu veiksmu yra laikytinas savo **asmenybės tobulinimo siekis, motyvuojantis adaptuotis Lietuvoje**, kuris veikia yra ne materialinis, o dvasinis. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad respondentai mato galimybę savo norą realizuoti būtent Lietuvoje. Kaip teigia R4 jis atvažiavo čia siekdamas pasikeisti ir rasti kitą gyvenimą: „Aš asmeniškai atvykau, nes turbūt ieškojau iššūkių savo gyvenime, <...> aš čia atvykau pradėti kitą gyvenimą, taip <...> aš atvykau čia <...> augti kaip žmogus <...> mano tikslas atvažiavimo čia tikrai nebuvo darbas, jeigu norėčiau užsidirbti pinigų, važiuočiau į labiau turtingas šalis kaip Didžioji Britanija, Prancūzija ir kitos“ (R4). Kiti respondentai taip pat nurodė, kad vienas iš tikslų buvo nematerialinis, savanorių veikla. „<...> aš atvažiavau savanoriauti <...> (R5).

Atvažiavimo tikslą į Lietuvą nulemia taip pat asmeninis gyvenimas, kadangi keletas respondentų nurodė, kad turėjo ar turi merginas lietuvaites, pas kurias jie važiavo. „<...> *aš turėjau draugę*“ (R5), (R6). Darytina išvada, kad tai yra vienas iš svarbių veiksnių, paskatinančių atvažiuoti kelis šio tyrimo respondentus į Lietuvą. Paminėtina ir tai, kad R5 norėjo išvažiuoti iš Ispanijos ir dėl kitų priežasčių, tokių, kaip noras pažinti kitą kultūrą ir išmokti „keistą kalbą“, asmeninis gyvenimas lemia šalies pasirinkimą.

Viena šio tyrimo respondentė (R8) skiriasi nuo visų kitų šios grupės respondentų tuo, kad prieš atvykstant į Lietuvą, jos pagrindine gyvenimo vieta buvo ne jos gimtoji šalis, bet Airija, kurioje ji gyveno aštuonerius metus. Manytina, kad šios respondentės **adaptacijai darė įtaką mažesnis „prisirišimas“ prie savo šalies**, kai ji jau buvo įpratusi gyventi ne savo kultūrinėje aplinkoje.

Apibendrinant visų respondentų pažymėtus tikslus, prieita prie išvados, kad ispanų kultūrinę adaptaciją Lietuvoje nulemia:

- a. jų tikslų pobūdis – tęstinumo atžvilgiu, atskleidžiama, kad atvažiuojantys ilgam laikui yra labiau motyvuoti adaptuotis Lietuvoje;
- b. jų gyvenimo nepasitenkinimas Ispanijoje – atvažiuoja, norėdami rasti geresnį darbą;
- c. respondentų išankstinis pažinimas su Lietuva – pastebima, kad pirminis adaptacijos laikotarpis praeina lengviau tiems respondentams, kurie anksčiau buvo atvykę į Lietuvą atostogauti ar dėl kitų priežasčių;
- d. noras išvažiuoti ir pirmenybės teikimas Baltijos ir Skandinavijos šalims;
- e. motyvacija tobulėti kaip asmenybei, savo tikslo įgyvendinimui pasirenkant Lietuvą;
- f. asmeninio gyvenimo specifika – atvykimas dėl draugės ar draugo;
- g. „prisirišimo“ lygis prie savo šalies – prieš atvykstant į Lietuvą gyvenimas ilgą laiką tarpą kitoje šalyje.

Pažymėtina, kad visų respondentų, dalyvaujančių tyrime, atvykimo tikslai yra skirtingi, tačiau akivaizdu, kad jie nulemia jų adaptacijos eigą Lietuvoje.

Susipažinimas su lietuvių kultūra

Susipažinimas su vietine kultūra gali būti palyginamas su individo pasiruošimu adaptuotis prieš atvažiuojant į šalį. Derėtų priminti Stefanenko išvalgą, kad kuo labiau individai yra susipažinę su vietine kultūra, tuo lengviau jiems yra adaptuotis (Stefanenko, 2003).

Analizuojant visų respondentų lietuvių kultūros pažinimo lygį, verta suskirstyti jų žinias į tam tikrus pogrupius, kadangi šiuo atžvilgiu jie yra labai panašūs – dauguma iš jų žinojo mažai apie Lietuvą prieš atvykstant. Daroma išvalga, kad **susipažinimo su vietine kultūra prieš atvykstant**

nebuvo, o tai leidžia daryti prielaidą, kad dėl to **jų adaptacija pirmaisiais jų gyvenimo mėnesiais Lietuvoje buvo apsunkinta.**

Pagrindinės ispanų kultūros atstovų žinios prieš atvykstant buvo žinios apie sportą, manytina, kad tai lėmė Lietuvos žinomų krepšininčių sportiniai pasiekimai, kurie buvo žinomi visame pasaulyje. Šis pažinimas nėra priskiriamas prie kultūrinio pažinimo vien dėl to, kad Lietuva garsėjo visame pasaulyje savo krepšininčiais.

Kita pažinimo sfera, tai buvo Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą datos, kuri taip pat nėra priskiriama prie kultūrinio pažinimo.

Detalesnė ispanų interviu analizė atskleidžia, kad dauguma ispanų neatskiria Lietuvos nuo Latvijos, o tai leidžia daryti prielaidą, kad **gilesniam Lietuvos pažinimui** turėjo įtakos tai, kad respondentai, kaip ir visi kiti Ispanijos gyventojai dažniausiai **tapatina Lietuvą su Latviją** dėl to, kad šių šalių pavadinimai ispanų kalboje yra labai panašūs.

„Žinojau kaip skaičiuoti lietuviškai <...> bet apie kultūrą ar apie kitus dalykus nežinojau daug“ (R1).

„Iš tikrųjų žinojau labai mažai, žinojau įžymią krepšinio komandą, kur žaidė Sabonis, <...> žinojau, kad Lietuva yra viena iš Baltijos šalių ir kad įstojo į Europos Sąjungą 2002-aisiais metais“ (R2).

<...> Nieko. Sabonį. Žinojau krepšininimą ir nieko daugiau“ (R7).

„<...> iš pradžių aš susimaišiau su Riga, nes mums yra labai sunku atskirti Lietuvą ir Latviją, kadangi ispanų kalboje mes tariame labai panašiai šias šalis“ (R3).

R3 ir R2 pažymėjo, kad jie pradėjo ieškoti informacijos apie šalį tik tada, kai sužinojo, kad atvažiuoja į Lietuvą, tačiau tai tebuvo vien kasdieninė informacija, be kurios neįmanoma išsiversti atvykstant į naują šalį.

Šiuo aspektu, daroma išlyga, kad sunku susipažinti su kita kultūra gyvenant kitoje šalyje. Kitaip tariant tiesioginis **kultūrinis pažinimas prasideda jau atvykus į šalį**, pradedant bendrauti su vietiniais bei įsiliejant į jų kultūrinį gyvenimą. Atsižvelgiama į vieną svarbų aspektą, į tai ar ispanai stengiasi ir nori pažinti vietinę kultūrą ir žmones. Net ir tuomet, kai prieš atvykstant nebuvo žinoma daug apie šalį, sėkminga adaptacija gali įvykti, jeigu individas nori susipažinti su kultūra jau po atvykimo į šalį. Tikrąjį lietuvių kultūros pažinimą atskleidžia R5 noras pažinti lietuvių liaudiškumą.

„<...> lankau liaudiškus šokių su lietuviais, <...> jau lankau du metus, labai patinka“ (R5).

R5 taip pat galima iš dalies priskirti lietuvių kultūrinio paveldo puoselėtoju ne tik dėl šokių, bet ir dėl domėjosi lietuviškomis tarmėmis. Tai, be abejonės, yra vienas iš požymių, kuriuo jis skiriasi nuo visų kitų šio tyrimo respondentų.

„<...> mane labai domino tarmės, kaip žmonės skirtingai kalba Lietuvos vietovėse, žiūrėjau pagal žemėlapi, kaip žmonės už Varėnos kalba, <...>, kaip Suvalkijoje, Žemaitijoje. Ir keliavau su dviračiu, bendraudavau su skirtingais žmonėmis“ (R5). Tai rodo milžinišką norą suprasti vietinius gyventojus, pažinti juos ir jų kultūrą iš arčiau.

R8 išsiskiria nuo kitų respondentų tuo, kad Lietuvoje gyvendama, ji pradėjo labai giliai domėtis lietuvių literatūra, pažindama vietinę kultūrą, domėdamasi šalies literatūra: „<...> man patinka <...> kultūros tas pasaulis, bendrauju su rašytojais <...>“ (R8). Atskleidžiama, kad jos motyvacija ir noras suprasti tiek vietinius žmones, tiek jų mąstymo būdą bei kultūrą yra stipri. R8 taip pat domisi lietuvių kultūra, nes verčia tekstus iš ispanų į kultūrų kalbas, todėl šiuo požymiu jie tarpusavyje yra panašūs.

Ižvelgiama kito respondento motyvacija pažinti vietinę kultūrą ir gyventojus iš karto po atvažiavimo: „<...> kai aš atvykau čia <...> viską norėjau matyti, su visais norėjau kalbėti, nauja vieta, nauji žmonės, kempine aš buvau“ (R4). Galima teigti, kad **motyvacija pažinti vietinę kultūrą daro įtaką ispanų kultūrinės adaptacijos sėkmingumui Lietuvoje.**

Vienas šio tyrimo respondentas (R9) skiriasi nuo kitų, savo pasirengimu prieš atvykstant į šalį, kadangi jo pasirengimas buvo nulemtas išankstiniu susipažinimu su lietuviu kalba. Galima teigti, kad **sėkmingai adaptuotis kai kuriems ispanams Lietuvoje padeda kalbos mokėjimas bei susipažinimas su svarbiais istoriniais įvykiais prieš atvykstant.**

„<...> prieš atvykstant čia, aš galėjau lietuviškai skaityti“ (R9).

Galima daryti prielaidą, kad lietuvių kalbos pažinimas buvo nulemtas jo darbo pobūdžio, nes turėdamas pedagoginį išsilavinimą jis susipažino su šia kalba kaip ir su kitomis anksčiau, tačiau negalima paneigti, kad jo kalbos žinojimas turėjo teigiamos įtakos jo sėkmingai adaptacijai Lietuvoje.

Kalba

Apie kalbos žinių lygį buvo sprendžiama iš respondentų interviu – kokia kalba vyko interviu su ispanų kultūros atstovais. Penki iš jų kalbėjo ispaniškai per interviu. Tai atskleidžia kiekvieno respondento skirtingą kalbos mokėjimo lygį. Toliau yra analizuojama kas nulemia jų skirtingas lietuvių kalbos žinias.

Lyginant visų respondentų kalbos žinias ir jų gyvenimo Lietuvoje trukmę atskleidžiama, kad **ispanų kultūros atstovų lietuvių kalbos mokėjimo lygis nepriklauso nuo jų gyvenimo trukmės Lietuvoje.** Akivaizdu, kad ši išvalga yra sąlyginė, nes pabrėžiama, kad ši prielaida galioja tik tiems, kurie jau Lietuvoje gyvena ilgiau negu du metai.

Įrodant tai, yra palyginami šio tyrimo respondentai, kurių gyvenimo laikas Lietuvoje yra nuo keturių iki septynių metų. Objektivumo dėlei nėra įtraukiami į šį palyginimą tokie respondentai, kaip R1, kuri Lietuvoje gyvena mažiausiai, du metus, bei kiti trys šio tyrimo respondentai. R3 – kuris atvyko į Lietuvą terminuotam laikui, R8 ir R9 – kurie Lietuvoje jau gyvena dvylika ir keturiolika metų.

Likusieji respondentai (R2, R6, R7, R4 ir R5) yra skirstomi į dvi grupes pagal savo lietuvių kalbos mokėjimo lygį – į pirmąją, kurie per interviu kalbėjo lietuviškai, ir į antrąją, kurie interviu metu kalbėjo ispaniškai.

Į pirmąją grupę patenka šie respondentai - R4 ir R5, jie puikiai kalba lietuviškai, jų gyvenimo laikas Lietuvoje yra keturi ir penki metai. Jie pradėjo mokytis lietuvių kalbos nuo pat pirmųjų atvažiavimo į Lietuvą dienų.

Vienas faktorius, rodantis išmoktos kalbos lygį yra respondento gebėjimas mąstyti lietuviškai. Kaip žinia, žmogus mąsto ta kalba, kurią jis priima, kaip savo gimtąją, arba kurios išmokimo lygis prilygsta gimtajai. „<...> *turiu pasakyti, kad aš dabar galvoju daugiau lietuviškai negu ispaniškai, taip, tikrai*“ (R4).

Į antrąją grupę patenka šie respondentai - R2, R6 ir R7, kurių kalbos lygis skiriasi nuo pirmosios grupės respondentų, kadangi per interviu jie kalbėjo ispaniškai.

Palaikyti pokalbį per interviu R6 būtų sunku, kaip jis pats prisipažino: „*Taip, kalbu truputį. Bet per interviu negaliu kalbėti <...> šiuos penkis metus aš išsiverčiu, dėl kalbos neturėjau jokių problemų*“ (R6).

Lyginant abi grupes, ryškus skirtumas yra tarp jų lietuvių kalbos žinių, atsižvelgiant į tai, kad jų gyvenimo trukmė Lietuvoje skiriasi vos keliais metais arba kai kurių respondentų, nesiskiria visai (R2 ir R4).

Atskleidžiama, kad **šiuometinis respondentų lietuvių kalbos lygis priklauso nuo jų motyvacijos mokytis kalbos atvykus į šalį.**

R4 yra panašus į R5, jie abu pradėjo mokytis lietuvių kalbą iš karto, po atvykimo į Lietuvą. „<...> *aš pradėjau iš karto mokytis kalbos, nuo pirmos savaitės, kai atvykau <...> į Lietuvą*“ (R4). „<...> *taip, iškart. Labai entuziastingai*“ (R5).

Vienas iš ryškiausių R4 ir R5 respondentų skirtumų nuo kitų šio tyrimo respondentų yra tas, kad jie supranta kalbos nežinojimą kaip barjerą. „<...> *Lietuvoje, jei vienas žmogus nekalba lietuviškai visada bus didelis atstumas*“ (R4).

Lyginant šiuos du respondentus su pirmos grupės respondentu, R7, kuris Lietuvoje gyvena septynerius metus, išryškėja motyvacijos išmokti lietuvių kalbą stoka. „*Aš pradėjau mokytis <...> per pirmąjį pusmetį – nieko, nei aš studijavau, nei nieko*“ (R7).

Tyrimas atskleidė, kad **nenoras mokytis lietuvių kalbos kai kuriais atvejais yra nulemtas vietinių nesugebėjimu ar nenoru suprasti ispanų akcentą**. Tai parodė vieno respondento atsakymų analizė, tačiau verta pažymėti, kad kiti ispanai turėjo visai kitą patirtį šiuo aspektu. Šiuo atveju, kaip teigia R7, jo akcentas dažnai yra nesuprantamas vietiniams, dėl to, norint palengvinti jo padėtį, jie dažniausiai pereina į anglų kalbą, aišku tie, kurie gali kalbėti angliškai. Šį veiksnį galima įvardyti kaip vieną iš lietuvių kalbos išmokimo motyvacijos trukdžių.

Tolimesnė ispanų kultūros atstovų lietuvių kalbos žinių analizė atskleidžia pagrindinius teiginius, darančius įtaką jų kalbos mokėjimui.

Pažymėtina, kad **kalbos mokėjimui turi įtakos respondento atvažiavimo tikslas – tęstinis ar laikinas**.

Kaip ir buvo aiškinama anksčiau, tie, kurie atvažiuoja į Lietuvą laikinai, nors ir ganėtinai ilgą laiką, neturi praktiškai jokios motyvacijos mokytis kalbos, vien dėl to, kad paskui jos jiems neprireiks, kitaip tariant, šie individai yra iš anksto mažiau motyvuoti adaptuotis negu tie, kurie žino, kad atvažiuoja ilgam. Būtent tai galima išvelgti R3 atsakyme, kuris iš anksto žinojo savo buvimo laiką Lietuvoje. „<...> mums, kurie gyvena nepastoviai, mes neturime gilintis į kalbas, mes visi žinome, kad anksčiau ar vėliau mes turėsime išvažiuoti į kitą šalį <...>“ (R3).

Kalbos mokėjimą nulemia respondento kasdienė aplinka ir darbo specifika. Keli respondentai pažymėjo, kad jų darbe pagrindinė kalba yra ispanų, tai rodo, kad jiems lietuvių kalba yra nereikalinga.

R3 dirba ambasadoje, kur nuolat kalbama ispaniškai, o R2 pažymėjo, kad devyniasdešimt procentų per dieną jis kalba ispaniškai, dėl to jo lietuvių kalbos žinios yra panašios kaip ir pirmojo respondento, tai yra jis sugeba susikalbėti parduotuvėje bei pakalbėti apie paprasčiausius dalykus. „<...> lietuviškai kalbu periodiškai, labai mažai, kadangi aš beveik jos nevarioju, ir taip pat jos nesimoku, nes man užtenka to, ką išmokau, <...> nemanau, kad turiu poreikį labai gerai kalbėti lietuviškai, tai yra per gerai, bet beprasmiška“ (R2).

Skirtingai nuo šių respondentų R1 buvo labiau motyvuota mokytis kalbos dėl to, kad jos pradinis tikslas buvo pasilikti šalyje po studijų užbaigimo. „Nuo pat pradžių norėjau mokytis lietuvių kalbos, nes jeigu tu gyveni šalyje ir nori studijuoti, turi išmokti kalbą, tai labai svarbu mokėti kalbą“ (R1).

Ne mažiau svarbus faktas yra vietinių gyventojų palaikymas išmokstant kalbą. Akivaizdu, kad kuo daugiau vietinių gyventojų susikalba angliu kalba, tuo mažiau ispanai yra skatinami mokytis kalbos. Vadinasi, **vietinių gebėjimas susikalbėti angliškai daro neigiamą poveikį vietinės kalbos išmokimui**. Tai svarbu dar ir dėl to, kad ispanas, mokantis angliškai bei bendraujantis su vietiniais

anglų kalba, nesijaučia nepatogiai, nors kalbos barjeras yra akivaizdus. Be to, dėl didesnio vietinių anglų kalbos mokėjimo, respondentai nesijaučia blogai nemokėdami lietuvių kalbos. Daroma prielaida, kad visai kitaip būtų tuo atveju, kai respondentas būtų priverstas išmokti lietuvių kalbą dėl vietinių anglų kalbos nemokėjimo.

„Daugelis žmonių Vilniuje kalba angliškai, neturėjau jokių problemų dėl šito <...> jeigu pavyzdžiui pašnekovas nekalba angliškai, tai nėra kitos išeities, mes kalbam lietuviškai, tačiau jeigu pašnekovas kalba angliškai, tai angliškai“ (R2).

Dauguma respondentų nurodo kalbos mokėjimą, kaip vieną iš veiksnių, kuris padeda gyventi svetimoje šalyje. Tačiau daroma išvaga, **kad ispanų adaptaciją Lietuvoje nulemia lietuvių kalbos mokėjimas tuo atveju, kai respondentai neišvengiamai bendrauja daugiau su lietuviais**, arba pagal jų darbo specifiką ar dėl kitų priežasčių, jie turi bendrauti lietuviškai.

Tai atskleidžia dviejų respondentų tarpusavio palyginimas, vienas iš kurių jaučiasi pakankamai adaptuotas be gilesnių kalbos žinių, kadangi aštuoniasdešimt procentų per dieną kalba ispaniškai. Tuo tarpu kitas nurodo, kad pagal savo darbo specifiką jis visą laiką turi bendrauti lietuviškai.

„<...> ir tai žinoma man yra svarbu dėl darbo, nes aš dirbu su klientais, bendrauju daugiausiai su vietiniais, aš turiu kalbėti su jais, bendrauti su jais“ (R4).

Paaiškėjo, kad **ispanų susidomėjimas lietuvių kultūra daro įtaką jų motyvacijai mokytis lietuvių kalbos**.

„O kai atvažiuoju į Lietuvą tikslas buvo mokytis lietuvių kalbos tam, kad galėčiau įsigilinti į tą kultūrą“ (R5).

Paaiškėjo kai kurių respondentų noras būti panašiems į vietinius. Pažymėtina, kad didelis **noras įsitraukti į lietuvių kultūrą turi įtakos savo tapatybės supratimui**, kai vietiniai, komplimento būdu nesąmoningai primena respondentui apie jo kilmę, o tai daugiau erzina patį respondentą. *„<...> kartais taip erzina, kad sako „kaip tu gražiai kalbi lietuviškai“ <...> man tai yra natūralu, kodėl neturėčiau gerai kalbėti jeigu taip seniai čia gyvenu“ (R5).*

Ne mažiau svarbesniu faktoriumi išmokstant naują kalbą tampa naujos kalbos priskirimas prie lengvai išmokstamų ir atvirksčiai. Tyrimas atskleidė, kad beveik visi respondentai lietuvių kalbą priskiria prie sunkių, tačiau tai nesumažina jų noro mokytis. Pati kalbos struktūra labai skiriasi nuo ispanų, dėl to reikia laiko tam, kad būtų galima perprasti kaip ši kalba funkcionuoja. Pažymėtina, kad **lietuvių kalbos sunkumas turi įtakos ispanų kultūros atstovų lietuvių kalbos išmokymui**.

Pastebima, kad svarbesniu faktoriumi tampa respondento motyvacija mokytis ir skirti savo laiką mokymuisi.

Tiriant kalbos įtaką ispanų kultūrinei adaptacijai Lietuvoje, natūraliai kiti šio tyrimo respondentai (R8 ir R9) pateko į atskirą grupę, kuri yra aptariama atskirai nuo pirmųjų dviejų dėl jų gyvenimo Lietuvoje trukmės. Abu respondentai puikiai kalba lietuviškai, tuo buvo įsitikinta per interviu, kuris su jais vyko lietuvių kalba. Paaiškėjo, kad mokytis kalbos jie pradėjo taip pat kaip ir kiti šio tyrimo respondentai, laisvai kalbantys lietuviškai, nuo pat pradžių, nuo jų atvažiavimo į Lietuvą pirmo mėnesio.

Paaiškėjo, kad **ispanų motyvacijai mokantis lietuvių kalbos turi įtakos lietuvių pagalba ir įvertinimas**. Svarbus faktas yra ir vidinis respondento įsitikinimas, kad jis galės kalbėti lietuviškai, tai sustiprina jo motyvaciją.

„<...> Aš manau, kad ypatingai kai tu stengiesi ką nors pasakyti lietuviškai <...> aš visada iš tos pusės jaučiau tikrą paskatą <...> kai tu kalbi keletą žodžių, bet jau visi giria, tai labai skatino“ (R8).

Pažymėtina, kad kai kurie iš respondentų turi žmonas lietuvaites, su kuriomis jie kalba lietuviškai. Be to, jų vaikai kalba dvejomis kalbomis, tai **sustiprina pasitenkinimą išmokta kalba**.

Lyginant trijų grupių lietuvių kalbos mokėjimą, prieita prie išvados, kad ispanų gyvenimo trukmė Lietuvoje, nelemia ispanų lietuvių kalbos mokėjimą – palyginant respondento lietuvių kalbos žinias, kuris gyvena septynerius metus Lietuvoje su kitais respondентаis, gyvenančiais keturis ir penkis metus – ryškėja, kad mažiau laiko gyvenantys Lietuvoje ispanai geriau kalba lietuviškai.

Analizuojat ispanų kultūrinę adaptaciją Lietuvoje ir ją nulemiančius veiksnius, išskyla klausimas, ar galima kalbėti apie sėkmingą kultūrinę adaptaciją nemokant lietuvių kalbos. Vargu. Atkreiptinas dėmesys, kad vienas iš svarbesnių kiekvienos kultūros elementų yra kalba, todėl akivaizdu, kad ispanai, kurių lietuvių kalbos lygis yra pradinis, daug pralaimi adaptacijos sėkmingumo prasme. Šis teiginys leidžia daryti išvadą, kad Lietuvoje adaptuosius sėkmingiau ispanai, kurie gerai kalba lietuviškai.

Ryšiai su lietuviais

Kaip buvo aptarta teorinėje šio darbo dalyje, autorius Stefanenko, kaip vieną iš svarbių vidinių veiksnių nurodo draugiškų ryšių užmezgimą su vietiniais bei nuolatinį bendravimą su jais (Stefanenko, 2003). Ispanų santykių su vietiniais įvertinimu, siekiama išsiaiškinti kaip ir kokia kalba jie bendrauja su vietiniais. Kitas nemažiau svarbus faktorius, atskleidžiantis ryšį tarp dviejų kultūrų, yra kiek daug draugų ispanai turi tarp lietuvių.

Tyrimas atskleidžia, kad **draugystės sąvoka skiriasi Ispanijoje ir Lietuvoje**. Tai nelemia draugiškų ryšių supratimą ir ispanų kultūros atstovų lietuvių priskyrimą prie savo draugų rato. Vieni iš respondentų pažymi, kad draugystės ryšiai Lietuvoje nėra tokie stiprūs kaip Ispanijoje. Šiuo atveju

daroma prielaida, kad tai tėra tik kontaktai šiam respondentui, su kuriais jis bendrauja kiekvieną dieną dėl to, kad to reikalauja jo darbas. „<...> Lietuvoje tie žmonės, kurie yra laikomi draugais, Ispanijoje būtų tik paprasti kontaktai“ (R3).

Beveik visi tyrimo respondentai nurodė, kad daugiausiai draugų turi tarp vietinių. Tai yra svarbus elementas, parodantis, kad ispanai, atvažiuavę į Lietuvą ilgesniam laiko tarpui stengiasi adaptuotis bendraudami su vietiniais, neieškodami draugystės ryšių tarp ispanų. „<...> dabar gyvenu tokią paprastą gyvenimą su lietuviais, daugiau dabar bendrauju su lietuviais“ (R5).

Atskleidžiama, kad **ispanų bendravimas su vietiniais dažnai nulemtas jų darbo specifikos**. Pažymėtina, kad R3 dažniausiai bendrauja su lietuviais, tačiau savo kasdieniniame bendravime jis naudoja daugiausiai anglų ir ispanų kalbas, kadangi tai nulemia jo darbo specifika, kai daugiausiai jam tenka bendrauti savo gimtąja kalba. Šis respondentas, kaip ir kitas šio tyrimo respondentas R2 pažymėjo, kad daugiau turi draugų lietuvių, nors dažniausiai kalba ispaniškai, tai atsispindi ir jo bendravime su jo draugais lietuviais, kurių jis nurodė turintis daugiausia. Pagrindinė jo bendravimo kalba su vietiniais yra anglų. „*Su mano draugais, kurie yra lietuviai aš kalbu angliškai, ir tik su tais, kurie nesupranta angliškai, stengiuosi kalbėti lietuviškai <...> turiu tik kelis draugus, kurie nesupranta angliškai*“ (R2). Tai parodo, kad **lietuvių kalbos nemokėjimas netrukdo jiems turėti daugiau draugų tarp lietuvių, negu tarp ispanų**. R1 pažymėjo turinti daugiausia draugų taip pat tarp lietuvių, tačiau skirtumas nuo R2 ir R3 yra tas, kad savo visais tikrais draugais ji laiko ispanus Ispanijoje, bet kadangi gyvena čia, daugiau bendrauja su lietuviais: „*Žinoma, dabar kai gyvenu čia turiu daugiau draugų lietuvių, tai logiška*“. Be to, svarbus skirtumas nuo kitų respondentų yra tas, kad pagrindinė jos bendravimo kalba yra lietuvių.

Dauguma iš nekalbančių lietuviškai respondentų nurodė, kad kartais skaito žinias internete, tiek lietuviškas, tiek angliškas, tačiau visi pažymėjo, kad televizijos beveik nežiūri ir kartais pažiūri laikraščius (pažiūri, nes skaityti yra sunku), vadinasi, **ispanų domėjimasis vietine kultūra ir žiniomis yra apribotas lietuvių kalbos mokėjimu**.

Bendraujant su vietiniais jų kalba yra priartėjama prie jos kultūros, tačiau ispanai, nenorintys priartėti prie lietuvių kultūros, apsiriboja vartodami anglų kalbą, komunikuojant su vietiniais.

Svarbu pažymėti, kad kiekvienas iš jų, gyvendamas Lietuvoje, domisi savo gimtos šalies naujienomis ir žiniomis, o tai galima laikyti vienu iš faktorių, parodančių, kad jiems rūpi savo šalis, nesvarbu kurioje pasaulio vietoje jie gyvena.

R7 išsiskiria nuo visų kitų šio tyrimo respondentų tuo, kad pažymi, jog daugiausiai draugų jis turi tarp užsieniečių, tai apsunkina jo adaptaciją Lietuvoje. „*Turiu draugų <...> tarp argentiniečių, meksikiečių, prancūzų, beveik visi mano draugai yra užsieniečiai, 80 procentų*“. Kaip vieną iš lietuvių

draugų neturėjimo priežasčių jis nurodo tai, kad su užsieniečiais bendrauti yra patogiau, nes lietuviai dažnai pradingsta nežinia kur, o tai irgi galima priskirti prie komunikacijos ir bendravimo trukdžių. Šio respondento patyrimas atskleidžia, kad anksčiau jis turėjo draugų tarp lietuvių, tačiau jam pritrūko pasitikėjimo jausmo su savo buvusiais draugais, dėl to tai paskatino jį bendrauti su užsieniečiais, kadangi ispanų Lietuvoje nėra daug. Šis atvejis atskleidžia, kad **neigiama komunikacijos patirtis trukdo ispanų ir lietuvių draugiškiems santykiams susiformuoti.**

Pažymėtina, kad R7 nebendrauja su vietiniais. Vadinasi, kad jo adaptacija nevyksta sėkmingai, nėra motyvacijos pažinti vietinę kultūrą, nes be kalbos tai yra beveik neįmanoma: individas nuolat sukasi viename rate, iš kuriuo jis nenori išeiti, jam yra patogiu bendrauti su užsieniečiais, tačiau yra prarandamas svarbus ryšys su vietine kultūra ir vietiniais gyventojais.

Kitą nemažiau svarbų rodiklį, tiriant ispanų adaptacijos ypatumus Lietuvoje parodo Ispanijos žinių sekimas ir naujienų skaitymas.

Dauguma kalbančių lietuviškai respondentų pažymėjo, kad televizijos beveik nežiūri, tačiau klauso Lietuvos radijo ir skaito laikraščius. Internetu visada domisi žiniomis apie Ispaniją: „<...> visada pažiūriu internete, visada noriu žinoti, kas vyksta Ispanijoje“. Tačiau R7, skiriasi nuo kitų šios grupės atstovų ne tik tokiais faktoriais kaip kalbos žinojimas ir draugų turėjimas, tačiau ir šiuo faktoriumi. Jis pažymėjo, kad daugiausiai žiūri ispanišką televiziją bei žiūri įvairius filmus skirtingomis kalbomis, vyrauja ispanų ir anglų. Tai rodo, kad R7 daugiau domisi Ispanijos gyvenimu, negu šalies, kurioje gyvena. Tai apsunkina jo adaptavimosi procesą Lietuvoje.

Šio tyrimo rezultatai parodo, kad sėkmingos adaptacijos link kai kuriems respondentams trukdo jų vidiniai veiksniai – kalbos mokėjimas, motyvacija ją išmokti, bendravimo stoka su vietiniais gyventojais.

Visi tyrimo respondentai yra panašūs pagal savo kultūrinį pažinimo lygi prieš atvykstant. Tačiau darant prielaidą, kad tikrasis pažinimas prasideda jau atvažiavus į šalį, visi respondentai yra skirstomi į dvi grupes:

- a. Tuos, kurie norėjo susipažinti su lietuvių kultūra, atvykus į šalį;
- b. Tuos, kurie neturėjo didelio noro susipažinti su lietuvių kultūra.

Prieita prie išvados, kad ispanų motyvacija pažinti lietuvių kultūrą glaudžiai siejasi su motyvacija mokytis lietuvių kalbos. Paaiškėjo, kad respondentai, kurie nesigilina į lietuvių kultūrą, patenkinti savo pradinėmis lietuvių kalbos žiniomis.

Tyrimas atskleidžia, kad pagal vidinius veiksnius, darančius įtaką ispanų kultūrinei adaptacijai Lietuvoje, sėkmingiausia kultūrinė adaptacija pasireiškia tiems respondentams, kurie nuo pat pradžių buvo motyvuoti mokytis lietuvių kalbos, tuo pačiu susipažįstant su lietuvių kultūra.

Pažymėtina, kad dauguma iš sėkmingai besiadaptuojančių ispanų turėjo tęstinį tikslą atvažiuodami į Lietuvą. Be to, jų atvažiavimas nebuvo nulemtas savo gyvenimo nepasitenkinimu Ispanijoje.

4.3. Išoriniai veiksniai, lemiantys ispanų adaptaciją

Analizuojant išorinius veiksnius, kurie nulemia ispanų kultūros atstovų adaptaciją Lietuvoje svarbiausias dėmesys skiriamas tokiems veiksniams kaip skirtumų ir panašumų buvimas tarp dviejų šalių, daroma prielaida, kad kuo daugiau skirtumų tarp dviejų šalių suranda individas, tuo sudėtingiau jam yra adaptuotis svetimose aplinkose.

Kitas svarbus faktorius, analizuojant išorinius ispanų veiksnius, yra jų šiuometinės veiklos Lietuvoje skirtumas nuo jų veiklos Ispanijoje. Pažymėtina, kad veikla gali skirtis nuo jų veiklos gimtojoje šalyje, tačiau šiuo aspektu svarbu yra nagrinėti, ar tą skirtumą, jeigu jis yra, patys respondentai priskiria prie teigiamų ar neigiamų savo pasikeitimų gyvenime. Kuo šiuometinė veikla yra artimesnė tos, kuria jie norėtų užsiimti ar tos, kuria jie buvo patenkinti Ispanijoje, tuo sėkmingiau vyksta ispanų adaptaciją Lietuvoje.

Trečiasis svarbus išorinis veiksnys, darantis įtaką ispanų adaptacijai Lietuvoje, tai vietinių priėmimas. Šiuo aspektu tiriama, ar respondentai jautė paramą iš vietinių ir tai, kiek svetingai lietuviai priėmė atvykstančius į šalį respondentus.

Šis tyrimas taip pat parodo, su kokiais sunkumais ispanų kultūros atstovai susidūrė atvykę į Lietuvą. Tuo atveju, kai individas nurodo daugiau sunkumų, tuo sunkesne adaptacija pasižymi individas.

Be to, daroma išvada, kad ispanų adaptaciją taip pat įtakoja jų grįžimo į Ispaniją dažnumas, rodantis, kad kuo dažniau respondentai grįžta pasimatyti su savo artimaisiais, ypač tai yra svarbu pirmaisiais gyvenimo metais, tuo lengviau vyks jų adaptacija Lietuvoje.

Veikla Lietuvoje ir Ispanijoje

Beveik visų ispanų veikla skyrėsi nuo tos, kuria jie turi dabar, Lietuvoje. Šiuos pasikeitimus jie vertina pozityviai, tai atskleidžia, **kad veiklos skirtumas, kai ji priskiriama prie pozityvios patirties, teigiamai įtakoja ispanų adaptaciją Lietuvoje.** Respondentai gauna naujos patirties ir šia patirtimi yra patenkinti.

R1 baigė mokyklą ir į Lietuvą atvažiavo studijuoti, taigi jos pirmoji patirtis kaip studentės įvyko Lietuvoje. Tą patį galima išvelgti R2 ir R3 veikloje, kadangi jų veikla Lietuvoje skiriasi nuo veiklos jų gimtinėje, tačiau tą skirtumą jie įvardija kaip pozityvų, kaip naują patirtį, kuria šiuo metu jie

yra patenkinti: „<...> kaip ispanų mokytojas <...> po keturių metų dėstytojavimo taip, man patinka“ (R2).

Pažymėtina, kad kai kurie ispanai patenkinti savo dabartine padėtimi dėl to, kad sugebėjo pagerinti ją Lietuvoje. Veiklos skirtumas **daro įtaką jų adaptacijai Lietuvoje ypač tuomet, kai Lietuvoje jiems atsiveria naujos galimybės, kuriomis jie niekad negalėtų pasinaudoti Ispanijoje**. Tie, kurie save realizuoja karjeros prasme ar asmenine prasme, jaučia didelę motyvaciją palikti Lietuvoje.

„ <...> nes Ispanijoje aš dirbau, turėjau gerą darbą, bet aš nebuvo savininku, tačiau čia aš esu savininkas, man yra geriausiai, kad aš galiu daryti taip, kaip aš noriu“ (R4). „kalbant apie darbą, čia save geriau realizavau <...> pats sukūriau laisvai pasirenkamąjį dalyką <...> Ispanijoje tikrai niekas neleis sukurti kažkokios programos“ (R5).

Šis tyrimas atskleidžia, kad dauguma jame dalyvavusių respondentų veikla yra skirtinga nuo tos, kurią jie turėjo savo gimtojoje šalyje, tačiau jie šiais pasikeitimais yra patenkinti.

Skirtumai ir panašumai tarp dviejų šalių

Atskleidžiama, kad ispanai suranda daugiau skirtumų, negu panašumų tarp dviejų šalių ir jų kultūrų.

Dauguma šio tyrimo respondentų prisipažįsta, kad pastebi bendravimo skirtumų tarp lietuvių ir ispanų. Bet įdomu tai, kad viena iš respondenčių nurodo nemažai panašumų tarp lietuvių ir ispanų. R1 įvardija svarbių panašumų tarp Lietuvos ir Ispanijos, tarp lietuvių ir ispanų. **Bendravimas tarp lietuvių ir ispanų yra sėkmingesnis, kai ispanai suranda panašumų tarp dviejų kultūrų**, nes savo kultūros elementus jie panaudoja įvertinant lietuvių kultūrą bei gyventojus. Kaip vieną iš tokių panašumų R1 įvardija lietuvių ir ispanų būdo bruožus ir charakterį: „Nes žmonės čia labai panašūs į katalonus, nes mes esame santūresni, ramesni ir kuklesni <...>. Kadangi žmonės visumoje čia yra pakankamai kuklūs, man atrodo <...> jų charakteriai yra pakankamai panašūs“.

Be charakterių panašumų, R1 įvardija, kad lietuvių virtuvė taip pat turi panašumų su ispanų. „<...> bet taip pat, yra tipiški lietuvių patiekalai, kurie yra panašūs į tipinius katalonų patiekalus“. Šis faktorius yra labai svarbus nagrinėjant ispanų kultūrinę adaptaciją Lietuvoje, nes remiantis šios respondentės nuomone, galima teigti, kad ji išvelgia panašumų tarp savo ir svietimos kultūros, akivaizdu, kad **adaptuotis jai padeda gebėjimas surasti ir priskirti Lietuvai būdingus kultūrinius aspektus savo kultūrai**.

Pozityvių skirtumų įvardijamas taip pat rodo, kad nepaisant kiekvienos kultūros savitumą, ispanai supranta, kad nemažai galima išmokti iš lietuvių. Kaip pavyzdį vienas respondentas nurodė lietuvių žmonių punktualumą ir darbštumą.

Ispanai, ieškantys ramumo ir artumo su gamta, jaučią didelį pasitenkinimą atvažiavę į Lietuvą. : „<...> kai aš atvažiavau čia, aš pajutau ramumą ir taiką, aš pasijutau visiškai skirtingai negu būdamas Madride <...> ir aš pasijutau labai atsipalaidavęs <...> man patinka, kad visą laiką mes esame šalia gamtos“ (R3).

Stebinant, tačiau tuo pačiu ir skatinantis veiksnys, kurį nurodė respondentai, yra didelis ispanų kalbos susidomėjimas Vilniuje. Pastebima, **kad ispanai gali jaustis laukiami, vien dėl to, kad jų kalba yra paplitusi Vilniuje.**

Kalbant apie kitus išorinius veiksnius, tokius kaip didesnių skirtumų tarp dviejų kultūrų buvimas ar nebuvimas, o tiksliau respondentų akcentuojamus vienus ar kitus skirtumus, pažymėtina, kad dauguma respondentų nurodė lietuvių bendravimo būdą, kaip vieną iš skirtumų, bei tai, kad vienai **Lietuvos žmonių grupei, akivaizdu, nepatinka užsieniečiai.** Visgi, svarbiausia, kaip pažymėjo R5, yra tai, kad jis į skirtingą lietuvių bendravimo būdą nekreipia dėmesio. Tai parodo kad jis tapo panašus į vietinius ir priėmė jų bendravimo modelį: „ <...> jau nebekreipiu dėmesio į tai <...> kadangi gyvenu taip tyliai, kaip vietiniai <...>“ (R5). R7 nurodė tokius patirtus sunkumus kaip bendravimas su vietiniais žmonėmis bei vietinį servisą. „ <...> čia yra sunkiau <...> lietuviai savo daugumoje nekalba labai daug, daug nekomunikuoja <...> bent jau su užsieniečiais arba su manim.“ Pažymėtina, kad **lietuvių uždaras būdas nulemia kai kurių respondentų gyvenimą ir adaptaciją šioje šalyje.**

Akivaizdžiu skirtumu dauguma šio tyrimo ispanų nurodė lietuvių stiprios bendruomenės nebuvimą, atskleidžiant, kad Ispanijoje, net ir praradę darbą jie jaučiasi ne vieni, o Lietuvoje kiekvienas yra daugiau už save, kitaip tariant lietuvių bendruomenės tarpusavio ryšiai yra silpni. Taip pat tai turi įtakos susipažįstant su vietine kultūra ir gyvenimo būdu. Pažymėtina, kad šį skirtumą ispanai pateikia kaip neigiamą.

Nepaisant to, kad R1 rado panašumų tarp ispanų ir lietuvių kultūrų, vienas svarbus aspektas yra tai, kas ją iš tikrųjų nuliūdino. „Matau, kad daugelis studentų išvažiuoja studijuoti į užsienį, tai mane nuliūdino <...> aš atvažiavau iš Ispanijos studijuoti čia, ši šalis yra įdomi <...> ir manau kad tai šiek tiek liūdina, kad lietuviai važiuoja studijuoti svetur <...> nenori padėti savo šaliai“ (R1). Atskleidžiamas **ispanų noras integruotis į Lietuvos gyvenimą**, tai, kad vienai iš respondenčių liūdina dėl to, kad daugelis lietuvių išvažiuoja iš savo gimtinės rodo, kad jai svarbi yra Lietuvos dabartis ir ateitis, kitaip tariant ji nėra pasyvi situacijos stebėtoja, tačiau nori padėti šaliai vystytis ir tobulėti karjeros srityje būtent Lietuvoje.

Sunkumai, su kuriais susiduria ispanai Lietuvoje

Visi respondentai kaip vieną iš sunkumų nurodė klimatą, akcentuodami, kad sunkiausia yra žiemą. **Lietuvos klimatas apsunkina ispanų adaptaciją šioje šalyje.** Pažymima, kad kai kuriuos respondentus šis klimato faktorius veikia labiau, nei kitus. Dauguma ispanų pripranta prie žiemos ir išmoksta gyventi šiuo metų laiku. Pavyzdžiui, R1 nurodė, kad dėl klimato tikrai neišvažiuotų, tuo tarpu kitas respondentas prisipažįsta patyręs depresiją dėl klimato skirtumų, tai turėjo labai didelę įtaką šio individo adaptacijai, kadangi buvo minčių grįžti atgal.

„<...> žinoma klimatas labai skiriasi, bet žiemą yra labai linksma, man tai nėra taip svarbu <...> dėl oro tikrai negalvočiau grįžti“ (R1).

„Prisipažįstu, kad man buvo depresija <...> gruodžio mėnesį <...>, pirmadienį temperatūrą nukrito iki – 14 C laipsnių, aš atidarau langą namuose ir galvoju, ką aš čia darau? <...> va grįšiu į Ispaniją“ (R4).

„<...> buvo labai daug sniego“, teigia R9, tačiau šio veiksnio jis neapibūdina kaip patirto sunkumo. „<...> aš jaučiau, kad aš gyvenu, tarsi bučiau dokumentiniam filme <...>“ (R9).

Be šaltų orų, kuriomis kartais pasižymi Lietuvos žiemos, **ispanų adaptaciją Lietuvoje nulemia šviesos trūkumas.** Respondentai klimatą įvardija kaip vieną iš neigiamų dalykų, kuris daro įtaką jų nuotakai: *„<...> šiek tiek depresijos pajutau <...> bet tai buvo dėl šviesos, kad man trūko šviesos“ (R8).*

Vienas iš požymių, teigiamai veikiančių ispanų gyvenimą Lietuvoje, yra galimybė grįžti į Ispaniją. Vieni sugrįžta į savo gimtąją šalį kartą per keturis mėnesius, kiti vieną kartą per metus. Tačiau, be abejonės, tai palengvina jų gyvenimą Lietuvoje, kai jie turi galimybę grįžti į Ispaniją, pasimatyti su savo šeima ir draugais, pasimėgauti Ispanijos oru. Jie tarsi „įkvepia“ savo gimtojo oro, kuriuo užtenka iki kitų jų atostogų. Daroma išvada, kad **galimybė grįžti į Ispaniją, palengvina ispanų adaptaciją Lietuvoje.**

Pastebima, kad ispanai, kurie turi sąlygų kalbėti ispanų kalba atvykę į Lietuvą, adaptuojasi lengviau, tai yra galimybė kalbėti savo gimtąja kalba atvažiavus į šalį palengvina pirmąsias jų buvimo dienas Lietuvoje. *„Man sunkumų beveik nebuvo dėl to, kad patekau į užsienio kalbų katedrą, ten dėstytojai kalbėjo ispaniškai“ (R9).*

Pažymėtina, kad tik viena iš visų respondenčių nurodė kalbą, kaip vieną iš apsunkinančių veiksnių, adaptuojantis Lietuvoje. *„O sunku, aišku, aš pirmą kartą atsidūriau vietoje, kur aš visiškai nieko nesuprantu <...> kai tu supranti, kad tau reikia išmanyti tą kalbą, <...> ir kad praeis daug laiko, kol tu sugebėsi tą daryti“ (R8).* Daroma prielaida, **kad kalbos nežinojimas priskiriamas prie**

veiksnių, sunkinančių jų adaptaciją Lietuvoje tik tuomet, kai ispanas nori įsilieti į vietinę kultūrą. Lyginant su kitais šio tyrimo respondentais R2 ir R6, jie neįvardijo tai kaip problemos, kadangi dauguma vietinių kalba angliškai, o tai dar kartą patvirtina, kad paskutiniųjų motyvacija susipažinti su vietine kultūra yra žymiai silpnesnė.

Vietinių priėmimas

Pažymėtina, kad visi ispanai, kurie dalyvavo šiame tyrime pagal atskleistą vietinių svetingumą yra skirstomi į tris grupes.

Pirmoji ispanų grupė, tai tie, kuriems lietuviai parodė svetingumą, jie visada jautė vietinių norą bendrauti su jais.

Antroji ispanų grupė pažymėjo, kad Lietuvoje jie susidūrė tiek su svetingumu, kai lietuviai gerai priima, tiek su priešišku, kai akivaizdžiai kitos kultūros atstovai buvo nepriimami grupėje.

Pažymėtina, kad trečiajai grupei priklauso tik vienas respondentas, kuris nurodė, kad jam su lietuviais yra bendrauti sunkiau, negu su kitų kultūrų atstovais, dėl to jo draugų ratą daugiausiai sudaro užsieniečiai iš kitų šalių.

Daroma įžvalga, kad **ispanų sėkmingą adaptaciją nulemia lietuvių priėmimas.** Atsižvelgiant į anksčiau išvardintas grupes, akivaizdu, kad sunkiausia adaptuotis Lietuvoje yra trečios grupės respondentui, kuris nurodė, kad neturi draugų lietuvių tarpe.

Šis tyrimas atskleidžia, kad **lietuviai yra vidutiniškai svetingi**, kadangi vieni ispanai pastebėjo svetingumą, tuo tarpu kiti jautė priešišumą.

Įdomu tai, kad viena iš antros grupės respondenčių nurodė, kad ji pastebėjo turinti su viena iš vietinių žmonių grupė stengtis daugiau, tam, kad bendravimas su ta vietinių grupė įvyktų. Atskleidžiama, kad ispanų kultūros atstovai kai kuriais atvejais turi patys stengtis priartėti prie vietinės kultūros žmonių, tai reiškia, kad **norėdami bendrauti su uždaraus būdo lietuviais, ispanai turi rodyti iniciatyvą.** Pažymėtina, kad atvykėliai patys turi stengtis kai kuriose situacijose bendrauti su vietiniais arba „užsitarnauti“ jų dėmesį, kad pastarieji pradėtų bendrauti su jais. Atskleidžiama, kad tie, kurie buvo motyvuoti adaptuotis atvažiavus į šalį rodo savo iniciatyvą bendraujant, tačiau daroma įžvalga, kad tie, kurie nebuvo motyvuoti priartėti prie lietuvių kultūros, to nedarys, jie lieka už sėkmingos adaptacijos ribų.

Ne mažiau svarbi yra kita antros grupės respondento patirtis, kuris pažymėjo, kad jam teko susidurti ne tik su vietinių nepriėmimu tam tikrais atvejais, bet jis taip pat dažnai pastebi, kad viena lietuvių grupė nemėgsta užsieniečių. Atsižvelgiant į beveik vienodą respondentų pasiskirstymą tarp

pirmos ir antros grupės, galima prieiti prie išvados, kad **Lietuvos žmonės pasižymi svetingumu, tačiau taip pat ir netolerantiškumu**. Vienas iš antros grupės respondentų taip pat nurodė, kad dažniausiai bendrauti yra sunku su vaikiniais, tuo tarpu merginos stengiasi užkalbinti, matydamos užsieniečių, kalbantį lietuviškai.

„< iš vienos pusės yra žmonių, kurie tave priima iš karto ir yra labai draugiški <...>, iš kitos pusės yra žmonių, kurie ne taip to nori <...> su jais reikia daugiau laiko“ (R1).

<...> bet yra visokių žmonių, yra žmonių, kurie nori bendrauti su užsieniečiais <...> ir kita dalis žmonių, kuriems nepatinka užsieniečiai <...> jaučiasi, kad nepatinka“ (R4).

„Tai iš vienos pusės buvo ir mano iniciatyva <...> bet aš jaučiausi visada ir visur labai priimamas“ (R5).

„ <...> aš čia atvykau į Lietuvą, ir iš karto atsirado žmonių aplink, ir iš karto turėjau daug draugų <...> nes kažkodėl mane priėmė labai gerai ir jaučiausi labai priimtas“ (R9).

Trečios grupės respondentas pažymėjo, kad patyrė vietinių žmonių nenorą komunikuoti su juo, išskyrus tada, kai kas nors pristato jį grupei vietinių „ <...> visada reikalingas kažkas, kas pristatys tave grupei <...> jeigu pristato – taip, bet vienas – ne <...> lietuviai nebendrauja daug su užsieniečiais, arba su manim“ (R7).

Pastebima, kad **lietuviai labiau priima tuos ispanų kultūros atstovus, kurie kalba lietuviškai**. „<...> ypatingai, kai tu stengiesi ką nors pasakyti lietuviškai <...> aš visada iš tos pusės jaučiau tikrą paskatą (R8).

Apibendrinant lietuvių priėmimą ir daromą poveikį ispanų kultūrinei adaptacijai Lietuvoje, teigiama, kad trečios grupės respondentui adaptuotis yra sunkiausiai, dėl to, kad jis mažai bendrauja su vietiniais, tam didelę įtaką daro tai, kad jis jaučiasi nepriimamas lietuvių.

Atskleidžiama, kad labiausiai iš išorinių veiksnių, kurie nulemia ispanų kultūrinę adaptaciją Lietuvoje yra:

1. Lietuvos **klimatas**, žiemą ispanams ypač sunku;
2. Vienos lietuvių žmonių grupės **tolerantiškumo stoka**, bendraujant su ispanais;
3. Didelis **susidomėjimas ispanų kalba ir kultūra Lietuvoje**, ypač tai pažymėtina Vilniuje: tai padidina ispanų adaptacijos sėkmingumą, jie jaučiasi priimami;
4. **Naujos karjeros ir darbo galimybės**, kurias ispanai atranda Lietuvoje.

4.4. Ispanų kultūrinio šoko pasireiškimas Lietuvoje

Analizuojat respondentų atsakymus, reikėtų daryti išvadą, kad kiekvienas atvykęs, atvažiavęs į kitą šalį praeina visus adaptacijos etapus. Šioje darbo dalyje pagrindinis dėmesys skiriamas kultūriniam šoko pasireiškimui arba kaip stipriai pasireiškė kultūrinis šokas ir paveikė ispanų adaptaciją Lietuvoje. Atsižvelgiant į lietuvių ir ispanų skirtumus, kurie buvo aptarti anksčiau, pastebima, kad kultūrinis šokas bet kuriuo atveju pasireiškė kiekvienam iš ispanų, tačiau svarbu atskleisti priežastis, dėl kurių vienai ispanų grupei pasireiškė kultūrinis šokas stipriau, o kitiems lengviau. Į „kultūrinio šoko“ sąvoka taip pat įeina liūdesys, izoliacijos ir vienišumo jausmas.

Pagal „kultūrinio šoko“ pasireiškimo stiprumą, visus šiame tyrime dalyvaujančius ispanus galima suskirstyti į dvi grupes.

Pirmoji grupė – tie, kuriems pasireiškė „kultūrinis šokas“, jie jautė vienišumo ir izoliacijos jausmą;

Antroji grupė – tie, kurie nepatyrė vienišumo ir izoliacijos jausmo.

Pabrėžiama, kad antrąją grupę sudaro daugumą respondentų, jie nesijautė labai vieniši, izoliuoti.

Išskiriamos kelios priežastys, dėl kurių ispanų „kultūrinis šokas“ pasireiškė Lietuvoje ne taip stipriai, kaip pirmos grupės respondentams.

Visų pirma, dauguma antros grupės respondentų nurodė, kad atvažiudami į Lietuvą jie jau turėjo pažįstamų, su kuriais kiekvieną dieną susitikdavo, eidavo į universitetą. Be to, kiti šios grupės respondentai turėjo merginą, tai yra turėjo artimą žmogų, su kuriuo daugiausiai bendravo pirmąjį savo gyvenimo laikotarpį Lietuvoje. Ne mažiau svarbu tai, kad dauguma antros grupės respondentų turėjo užsiėmimą arba darbą, atvažiavus į Lietuvą. Svarbus faktorius yra gebėjimas bendrauti savo gimtąja kalba, iš karto po atvažiavimo į Lietuvą, tai pažymėjo vienas iš šios grupės respondentų.

Akcentuojami šie pagrindiniai ispanų veiksniai, palengvinantys jų „kultūrinio šoko“ pasireiškimą Lietuvoje, tai:

- a. **Pažįstami ar artimi žmonės**, kurie buvo šalia respondentų jų sunkiausiomis dienomis;
- b. **Darbas ar kitoks užsiėmimas**, kuriuo jie buvo užimti beveik visą savo laiką;
- c. Galimybė kalbėti savo gimtąja **kalba**.

„<...> Izoliacijos jausmo man tikrai nebuvo“ (R4).

„Man sunkumų beveik nebuvo dėl to, kad patekau į užsienio kalbų katedrą, ten dėstytojais kalbėjo ispaniškai“ (R9).

„Man viskas buvo gerai <...> kada esi užsiėmęs man yra tas pats ar dirbti ofise Vilniuje ar Madride“ (R7).

„Aš atvykau viena, bet aš turėjau pažįstama iš Argentinos, mes su ja kartu lankėm lietuvių kalbos kursus“ (R1).

Pirmos grupės respondentų „kultūrinis šokas“ pasireiškė stipriau, tai nulemia tokie pagrindiniai veiksniai kaip draugų neturėjimas tarp vietinių bei tai, kad viskas buvo nauja, lyginant su Ispanija. Paaiškėjo, kad individo patirtas vienišumo ir izoliacijos jausmas atvykus į šalį, netrukdo po kelių metų jam sėkmingai adaptuotis Lietuvoje, turėti draugų lietuvių ir puikiai kalbėti lietuviškai.

„<...> neturėjau daug draugu, bet pažįstamų atsirasdavo ir atsirasdavo <...> ir visada galvojau, kad jeigu dabar neturiu ką veikti, tai praeis metai <...> išmoksiu kalbą ir viskas pasikeis“ (R5).

Prieita prie išvados, kad adaptacijai yra svarbi individo motyvacija nuo pat pradžių. Galima teigti, kad **ispanai, turintys pradinę motyvaciją adaptuotis Lietuvoje, net ir patirdami pradinį „kultūrinį šoką“, pasireiškiantį vienišumo ir izoliacijos jausmais, atvykus į šalį, turi daugiau šansų sėkmingai adaptuotis Lietuvoje.**

4.5. Ispanų bendravimas su savo kultūros atstovais Lietuvoje

Visi šio tyrimo respondentai pagal savo bendravimo dažnumą ir ypatumus su kitais ispanais, gyvenančiais Lietuvoje, yra skirstomi į keturias grupes:

Pirmoji grupė – tie, ispanai, kurie bendrauja su kitais ispanais gyvenančiais Lietuvoje dėl savo profesijos, kai ispanų dėstytojai atvažiuoja į Lietuvą, bendravimas su jau gyvenančiais ispanais įvyksta natūraliai. Pažymėtina, kad šie ispanai yra vyresnio amžiaus ir gyvena Lietuvoje ilgiausia. Pažymima, kad savo kontaktus jie palaiko per Ispanijos ambasadą, kur taip pat yra švenčiamos Nacionalinės Ispanijos dienos, ten pat susirenka prieš Kalėdas bei per kitas švenčiamas šventes.

Antroji grupė – ispanai, kurie su savo kultūros atstovais Lietuvoje bendrauja retai, tik ypatingai progai pasitaikius.

Trečioji grupė – ispanai, kurie bendrauja su kitais ispanais, gyvenančiais Lietuvoje dažnai ir palaiko nuolatinę ryšį su jais. Nuolatinis bendravimas, kaip pastebima iš respondento atsakymo svarbus tuo, kad ispanų tarpe yra labai gerų draugų.

Ketvirtoji grupė – ispanai, kurie beveik nebendrauja arba bendrauja labai retais su kitais ispanais, gyvenančiais Lietuvoje. Kaip pažymėjo patys šios grupės respondentai, tai įvyksta dėl to, kad jų gyvenimai skiriasi, dėl to jie neranda bendrų interesų.

Atskleidžiant toki pasiskirstymą tarp visų šio tyrimo respondentų, svarbu pažymėti kad kai kurie respondentai, daugiausiai antros ir ketvirtos grupės, atskleidė, kad bendraujant su savo kultūros atstovais jie susiformuoja neigiamą nuomonę apie Lietuvą. Gyvendami Lietuvoje jie siekia to išvengti, jie riboja savo bendravimą su tais ispanais (kaip atskleista, dauguma iš jų yra laikinai atvažiavę į Lietuvą), kuriems Lietuvoje gyventi nepatinka.

Tyrimas rodo, kad **ispanų adaptacijos sėkmingumą nulemia savo kultūros atstovų neigiamas požiūris į Lietuvą.** Vadinasi, tie ispanai, kurie yra suinteresuoti adaptuotis Lietuvoje, riboja savo bendravimą su kitais ispanais, gyvenančiais Lietuvoje ir neigiamai atsiliepiantais apie Lietuvą. Pabrėžiama, kad norint sėkmingai adaptuotis kitoje šalyje, šiuo atveju Lietuvoje, patys atvykėliai turi daugiau bendrauti su vietiniais, negu su savo kultūros atstovais.

Pažymėtina, kad trečioji grupė yra mažiausia iš visų, ją sudaro tik vienas respondentas, atskleidęs, kad dažnai susitinka su savo kultūros atstovais. Visos kitos grupės pagal jų respondentų sudėtį pasiskirsto panašiai, išvelgiama, kad **stipraus tarpusavio ryšio palaikymo tarp ispanų, gyvenančių Lietuvoje, nėra.**

„<...> Mes susitinkam kartais ambasadoje <...> kartais vieną ispaną sutinku, mes pakalbam, bet ne dėl to, kad jis ispanas, o dėl to, kad tiesiog reikia“ (R9).

„<...> Dauguma ryšių yra dėl darbo“ (R8).

„Mes, kurie čia esame, mūsų nėra daug <...> aš pažįstu kelis ispanus <...> bet mes nesame artimi, dėl to, kad jie gyvena kitus gyvenimus“ (R7).

„Su savo draugais ispanais aš susitinku dažnai, maždaug vieną kartą per savaitę tai tikrai <...> su ispanais bendrauju dėl to, kad jie yra labai geri draugai“ (R5).

„<...> tikrai nedaug bendrauju su ispanais, sakyčiau, kad tas bendravimas yra labiau atsitiktinis <...>“ (R4).

„<...> ir su kitais ispanais, aš pažįstu kai kuriuos <...> mes susitinkame labai retai, dėl kažkokios svarbios progos, kaip futbolo žiūrėjimas ar kažkas panašaus“ (R2).

Ispanijos ambasada Lietuvoje, yra laikoma ispanų kultūrinių ir dalykinių ryšių puoselėtoja, tačiau tyrimas atskleidžia, kad ne visi ispanai tuo pasinaudoja, tai rodo, kad ne visiems ispanams yra svarbu palaikyti ryšį su kitais ispanais, gyvenančiais Lietuvoje.

4.6. Ispanų adaptacijos sėkmingumo ypatumai

Nustatant ispanų kultūrinės adaptacijos sėkmingumą priklausomai nuo jų gyvenimo trukmės Lietuvoje, yra atsižvelgiama į tokius veiksnius kaip respondentų pasitenkinimą savo gyvenimu Lietuvoje, jų norą grįžti į savo gimtinę bei savo lūkesčių išpildymą gyvenant Lietuvoje.

Tyrimas atskleidžia, kad **visi ispanai, gyvenantys ilgesnį laiką Lietuvoje yra patenkinti savo pasiektu statusu.** Kitaip, kaip daugelis iš jų nurodė, jie būtų išvažiavę į kitas šalis arba grįžę į Ispaniją. Į jų tarpą įeina ir tie ispanai, kurie nekalba laisvai lietuvių kalba. Ryškėja tendencija, kad **ispanų pasiekto statuso pasitenkinimui Lietuvoje neturi reikšmės lietuvių kalbos mokėjimo lygis.** Tai parodo vieno iš pirmosios grupės respondento lietuvių kalbos žinios, kurios yra pradinės, tačiau tai netrukdo jam laikyti save pakankamai adaptuotu. „<...> *esu pakankamai adaptuotas <...> kalba yra visada kaip kliūtis, tačiau ją išmokčiau, jeigu tikrai man jos reikėtų*“ (R2).

Tolimesnė respondentų atsakymų analizė leidžia teigti, kad **ispanų kultūros atstovų pasiekto statuso pasitenkinimą nulemia jų situacija Ispanijoje.** Akivaizdu, kad visi respondentai atvyko gyventi į Lietuvą tam, kad čia pagerintų savo gyvenimą, bet ne atvirksčiai. Dėl to visi jie rado labiau patinkančios veiklos Lietuvoje nei turėjo Ispanijoje arba, tiksliau sakant, atsivėrė galimybės, kuriomis niekada jie negalėtų pasinaudoti Ispanijoje. „*Ir po metų net man pasiūlė dar sukurti programą, laisvai pasirenkamąjį dalyką ir sukūriau <...> ispanų ir latinoamerikos istoriją per kiną. Tai šituo esu labai patenkintas, nes Ispanijoje tikrai niekas neleis sukurti kažkokios programos*“ (R5).

Pastebima, kad **pasitenkinimas pasiektu statusu nėra prilyginamas šalies bendrojo gyvenimo lygio pasitenkinimui.** Analizuojant giliau, paaiškėja, kad pasitenkinimo savo karjeros pasiekimais neužtenka tam, kad respondentas visą savo gyvenimą pasiliktų Lietuvoje. Tai parodo R7 noras grįžti į Ispaniją kai turės geresnį darbą savo šalyje. „<...> *Kuo daugiau aš gyvenu čia, tuo daugiau matau... kokios yra situacijos su pensija šalyje, su socialiniu draudimu <...> palyginant su Ispanija čia šiuo atveju yra tikrai blogai <...> grįžčiau į Ispaniją jeigu turėčiau geresnę padėtį ten, arba tą patį*“ (R7).

Ispanų **pasitenkinimo statusas priklauso ne nuo jų santykio su vietiniais, tačiau nuo jų pasitenkinimo savo veikla.** Kitaip tariant, net ir bendraujant uždarame rate, kur bendravimas daugiausia vyksta tarp užsieniečių, pasitenkinimo jausmas yra patiriamas dėl mėgstamo darbo. „<...> *Aštuoniasdešimt procentų mano draugų yra užsieniečiai <...> šiuometinis darbas yra geresnis negu dirbti anglų kalbos mokytoju*“ (R7).

Kita, nemažiau svarbi įžvalga, tai, kad adaptacijos sėkmingumas priklauso nuo ispanų savęs identifikavimo, kitaip aiškinant, **kuo labiau išryškėja savęs susitapatinimas su vietiniais, tuo sėkmingesnė yra jų adaptacija šalyje**. Tai parodo trečios grupės respondentės noras kalbėti apie Lietuvą ir lietuvius, priskiriant save prie jų. „<...> *aš jaučiuosi, kad kai ką nors kalbu apie Lietuvą aš sakau „mes“, aš nekalbu apie lietuvius kaip apie trečią asmenį*“ (R8).

Išsamiau tiriant respondentų pasitenkinimo priežastį išryškėja, kad respondentų **adaptacijos sėkmingumą ir pasitenkinimą pasiektu statusu nulemia gyvenimo kokybė Lietuvoje**, tai yra šeimos kūrimas (jeigu to buvo siekiama), mėgstamo darbo ir užsiėmimo radimas Lietuvoje. Svarbu pabrėžti, kad šiuo atveju didelę įtaką turi suvokimas, kad Ispanijoje respondentai neturėtų geresnės padėties negu Lietuvoje. „<...> *Ispanijoje man nebūtų geriau, negu čia <...> Aš čia radau savo vietą <...> aš esu įsitikinęs, kad buvau sukurtas būtent Lietuvai. Mano gimtadienis yra vasario 16*“ (R9).

Ne mažiau svarbiu veiksmu tampa respondento priartėjimas prie lietuvių kultūros, akivaizdu, kad toks svarbus kultūrinis elementas, kaip **mėgavimasis nacionaliniais lietuviškais patiekalais daro įtaką respondentų adaptacijai Lietuvoje**. „*Man labai patinka dar barščiai, ypatingai šaltibarščiai, <...> neapsakomai skanu <...> ir blynai, lietiniai blynai su mėsa <...> labai patinka*“ (R9).

Pagal lūkesčių turėjimą ar neturėjimą, visus tyrimo respondentus galima suskirstyti į dvi pagrindines grupes.

Pirmoji grupė – ispanai, kurie turėjo lūkestį pagerinti savo gyvenimą prieš atvažiuojant į Lietuvą, dėl šių lūkesčių išsipildymo jie šiuo metu yra patenkinti savo pasiektu statusu Lietuvoje.

Antroji grupė – ispanai, kurie neturėjo konkrečių lūkesčių atvažiuojant į Lietuvą, jų esamas pasitenkinimas sąlygotas tuo, kad jie nepatyrė nusivylimo arba liūdesio dėl neišsipildytų norų.

Daroma įžvalga, kad **ispanų pasitenkinimas Lietuvoje sietinas su lūkesčių išsipildymu arba jų neturėjimu**.

„<...> *tikėjaisi gyventi geriau prieš atvažiuojant į Lietuvą*“ (R2).

„<...> *Aš neturėjau konkrečių lūkesčių atvažiuojant čia, dėl to niekuo ir nenusivyliau*“ (R8).

Respondentų pasitenkinimas savo pasiektu statusu glaudžiai siejasi su jų noru ar nenoru išvažiuoti iš šalies. Šiuo atveju, daroma įžvalga, kad ispanai, patenkinti savo gyvenimu Lietuvoje nenori išvažiuoti iš Lietuvos.

Visi respondentai, priklausomai nuo to, ar nori grįžti ir pasilikti Ispanijoje, gali būti suskirstyti į tris grupes.

Pirmoji – tie, kurie šiuo metu negalvoja grįžti į Ispaniją. Tai lemia jų nuolatinis ir pastovus darbas, šeima, ir kiti faktoriai. Pavyzdžiui, Ispanijoje viena iš respondenčių nei karto nedarbo. Tai reiškia, kad norint grįžti, jai reikėtų pradėti viską iš naujo, o nuo ko pradėti ji net nežinotų.

Antroji grupė – ispanai, kurie iki šiol nežino, ar jie grįš į Ispaniją, jų sprendimas priklauso nuo sėkmingos veiklos Lietuvoje.

Trečioji grupė – tie, kurie žino, kad išvažiuos, bet vėliau. Išvažiuoti dabar jie nenori ir negali dėl to, kad Lietuvoje yra sukurtas jų gyvenimas.

Tyrimas atskleidžia, kad dauguma ispanų neplanuoja išvažiuoti šiuo metu, tačiau tarp jų yra tokių, kurie pasikeitus gyvenimo aplinkybėms, tikrai pakeistų gyvenimo vietą. Tai parodo vienas respondento nurodytas noras pabandyti gyventi kitur, pamatyti kitus miestus. Išvelgiama viena tendencija – **ispanų prisirišimo nebuvimo prie vienos vietos**, kitaip tariant, pasikeitus aplinkybėms jie išvažiuotų iš Lietuvos.

„Aš taip pat nemanau, kad visą savo gyvenimą aš gyvensiu Lietuvoje, manau, kad ne. Aš norėčiau pamatyti kitas vietas. Žinoma, šiuo metu mano gyvenimas yra įkurtas čia, aš čia gyvenu <...> bet manau, kad dalykai pasikeis praėjus tam tikram laikui tarpui. Aš esu pakankamai adaptuotas, įskaitant netgi tai, kad kiekvieną dieną aš pradėdau nuobodžiauti, dėl kasdieninės rutinos, kai kiekviena diena nesiskiria nuo kitos <...> aš norėjau pagerinti savo gyvenimą, pasitikti „savąjį“ aš geresnį, ir šiuo požiūriu, aš manau, kad aš pasiekiau to, ko norėjau“ (R2).

Nustatant visų respondentų pasitenkinimo priklausomybę nuo jų gyvenimo trukmės Lietuvoje, visi šios grupės respondentai yra skirstomi į tris grupes.

Pirmoji – gyvenantys nuo dviejų iki keturių metų;

Antroji – gyvenantys Lietuvoje nuo keturių iki septynių metų;

Trečioji – gyvenantys Lietuvoje nuo septynių iki keturiolikos metų.

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytą analizę, visi respondentai yra pakankamai patenkinti savo pasiektu statusu Lietuvoje, tai rodo, kad **sąryšio tarp jų gyvenimo Lietuvoje trukmės ir jų pasitenkinimo statuso nėra.**

Išryškėjo, kad ispanai, gyvenantys Lietuvoje ilgiau, daugiau tapatina save su Lietuvos žmonėmis, negu ispanai, gyvenantys trumpesni negu 7 metai laiko periodą.

4.7. Ispanų identiteto išsaugojimas

Aptariant ispanų adaptaciją, natūraliai iškyla klausimas ar savo adaptacijos metu Lietuvoje jie išlaiko savo identitetą. Tiriant tai, ispanams buvo užduodami klausimai ar jie save identifikuoja su ispanų ar lietuvių kultūra, kuo save laiko šiuo metu.

Pažymėtina, kad šis tiriamas aspektas yra taikytinas tiems, kurie gyvena daugiau metų Lietuvoje, tai yra nuo penkių metų.

Išryškėjo, kad ispanai, gyvenantys ilgiausią laiką Lietuvoje - dvylika ir keturiolika metų daugiau asocijuoja save su lietuviais, negu tie, kurie gyvena Lietuvoje mažesnę laiką tarpą. Pažymėtina, kad dauguma tyrime dalyvaujančių respondentų laiko save ispanais. Tačiau išryškėjo viena įžvalga, kad kuo daugiau ispanai gyvena Lietuvoje, tuo labiau jų identitetas priklauso nuo jų gyvenamosios vietos.

„Taip, aš jaučiuosi labiau lietuvis dabar, ta prasme, kad tu turi integruotis į gyvenimą, kultūrą, kasdienes problemas <...> mano atveju aš jaučiuosi daugiau pasaulio pilietis ir man įdomus taip pat kitos kultūros ir žmonės“ (R6).

Daroma prielaida, kad **identiteto suvokimą įtakoja gyvenimas Lietuvoje trukmė.**

„Laikau save lietuve Lietuvoje, ispane Ispanijoje“ (R8).

„ Aš vis tiek laikau save ispanu, bet Vilniuje vilniečiu“ (R9).

Pažymėtina, kad visi ispanai **išlaikė savo identitetą**, pažymėję, kad gyvendami Lietuvoje jie laiko save ispanais. Ispanų, gyvenančių Lietuvoje mažiau negu dešimt metų identitetas nėra paveiktas jų gyvenimu Lietuvoje, nes jie nurodė, kad lietuviai niekada negalėtų būti, vien dėl to, kad identitetą neįmanomai pakeisti.

„ <...> jaučiuosi visai ispanas, yra neįmanoma pakeisti savo tapatybę, nors ir aišku, labai daug man davė Lietuva, daug įtakojus mano asmenybei. Tapatybe yra stipresnė už mūsų, negalima protiškai pakeisti ją, ji tiesiog egzistuoja“ (R5).

„Aš jaučiuosi ispanas, dėl to, kad esu ispanas, dėl šių priežasčių aš paprasčiausiai negalėčiau tapti lietuviu“ (R2).

„ <...> Kaip ir man, būtų sunku tapti tikru lietuviu, aš ir nenoriu“ (R4).

Atsižvelgiant į anksčiau aptartas įžvalgas, prieita prie išvados, kad ispanų gyvenimas Lietuvoje nepakeičia jų identiteto, tačiau lemia ir keičia jų bendravimo būdą ir jų charakterių bruožus.

TYRIMO IŠVADOS

1. Ispanų kultūrinės adaptacijos sėkmingumui Lietuvoje didelę įtaką daro jų motyvacija susipažinti su vietine kultūra ir noras išmokti lietuvių kalbą nuo atvykimo dienos. Ispanai, kurie buvo motyvuoti adaptuotis iš pradžių, turi daugiau draugų tarp lietuvių, geriau kalba lietuviškai ir dalyvauja visuomeninėje veikloje, tai yra jie adaptuojasi sėkmingiau negu tie, kurie pirminės motyvacijos neturėjo.

2. Adaptaciją lemiančiu veiksmu tampa respondentų pirminis atvažiavimo tikslas. Ispanai, turėdami tikslą gyventi kiek įmanoma ilgiau Lietuvoje, yra daugiau motyvuoti išmokti kalbos ir susipažinti su vietine kultūra. Vadinasi, jie yra daugiau motyvuoti adaptuotis.

3. Ispanų kalbos mokėjimą nulemia jų kasdienė aplinka ir darbo specifika. Tie, kurie daugiausiai per dieną kalba ispaniškai, nesiekia mokytis lietuvių kalbos.

4. Vietinių anglų kalbos mokėjimas daro neigiamą poveikį ispanams, norintiems išmokti lietuvių kalbą. Ispanai, prastai kalbantys lietuviškai nemano, kad tai yra problema, nes su vietiniais laisvai susikalba anglų kalba.

5. Ispanų adaptaciją Lietuvoje lengvina didelis ispanų kalbos susidomėjimas Vilniuje. Dėl to, ispanai, atvykę į Lietuvą, jaučiasi labiau priimami ir laukiami svetimose šalyje.

6. Ankstesnės neigiamos komunikacijos tarp ispanų ir lietuvių patirties buvimas neigiamai paveikia tolimesnius jų santykius. Ispanai, kurie susidūrė su komunikacijos sunkumais, bendraujant su lietuviais, nesiekia stiprinti draugystės ryšių su lietuvių kultūros atstovais.

7. Ispanų adaptacijos sėkmingumas nepriklauso nuo respondentų lyties, jų amžiaus ir jų gyvenimo trukmės Lietuvoje. Panašaus amžiaus ispanai, gyvenantys šalyje apie penkis metus, gali būti skirstomi į dvi grupes: tuos, kurie puikiai kalba lietuviškai ir turi daug draugų lietuvių, ir tuos, kurie prastai kalba lietuviškai ir daugiausiai bendrauja su kitų užsienio kultūrų atstovais.

8. Galimybė grįžti į Ispaniją palengvina ispanų kultūrinę adaptaciją pirmuoju atvykimo į Lietuvą etapu. Ispanai, turintys galimybę retkarčiais pasimatyti su savo šeima, pajusti savo šalies karštį, lengviau adaptuojasi Lietuvoje, žinodami, kad jie visada gali grįžti į savo gimtąją šalį, kur yra laukiami.

9. Nepaisant dviejų kultūrų skirtumų, ispanų „kultūrinis šokas“ nesitęsia ilgai, tuo atveju, jei jie turi darbą Lietuvoje ir nuolat jaučia artimų žmonių buvimą.

10. Ispanai, iš kurių dauguma pažįsta vieni kitus, nepalaiko glaudžių ryšių su savo kultūros atstovais. Tam tikrais atvejais įtakos gali turėti atvykstančių ispanų susiformuojama neigiama nuomonė apie lietuvius, su kuria nesutinka nuolat gyvenantys Lietuvoje ispanai.

11. Ispanijos ambasada yra savotiška ispanų susitikimo vieta, tačiau ne visi ispanai ten lankosi net ir tada, kai švenčiamos Ispanijos nacionalinės šventės ir kitos šaliai svarbios datos.

12. Ispanų, atvažiavusių į Lietuvą ilgesniam laikotarpiui tarpusavio panašumai yra šie: pasirengimas prieš atvažiuojant į šalį, kalbos mokėjimo lygis. Visi atvažiuojantys ispanai nekalba lietuviškai ir mažai žino apie Lietuvą.

13. Visi ispanai, nuolat gyvenantys Lietuvoje yra patenkinti savo pasiektu statusu šioje šalyje. Tai sietina su jų lūkesčių išsipildymu bei pasiekta geresne gyvenimo kokybe naujoje šalyje.

14. Ispanai, sėkmingai besiadaptuojantys Lietuvoje, nepraranda savo kultūrinio identiteto, tai yra priskiria save prie ispanų. Apie savo identiteto išsaugojimą byloja ir tai, kad visi ispanai domisi savo šalies žiniomis.

15. Ilgą laiką Lietuvoje gyvenantys ispanai savo identitetą traktuoja priklausomai nuo jų buvimo vietos – Ispanijoje jie ispanai, o Lietuvoje jie lietuviai. Ispanai, gyvenantys mažiau negu 10 metų Lietuvoje, pasižymi griežtu savęs identifikavimu su ispanais, nepriklausomai nuo jų buvimo šalies.

16. Ispanų kultūrinę adaptaciją Lietuvoje lemia tokie išoriniai veiksniai kaip Lietuvos klimatas, vietinių priėmimas ir lietuvių charakterio bruožai. Ispanų adaptaciją Lietuvoje apsunkina didelis temperatūrų skirtumas lyginant dvi šalis žiemą, ir šviesos trūkumas rudenį. Ispanams sunku būna dėl vietinių priėmimo, kai kuriais atvejais lietuviai nenori priimti ispanų į savo draugų ratą. Be to, šio veiksnio atsiradimą lemia intravertiškas lietuvių bendravimo būdas.

17. Ispanų domėjimasis vietine kultūra ir žiniasklaida yra apribotas lietuvių kalbos mokėjimu. Tie ispanai, kurie prastai kalba lietuviškai, nesidomi Lietuvos žiniasklaida, nes negali suprasti dėstomos medžiagos esmės.

18. Dauguma ispanų, gyvenančių Lietuvoje, sėkmingai adaptuojasi naujoje kultūroje. Tai rodo daugumos iš jų motyvacija mokytis lietuvių kalbos ir pozityvus nusiteikimas bendraujant su vietiniais.

Bibliografinių nuorodų sąrašas

1. BALTRIMIENĖ, Renata. Cultural Dimensions of Lithuania and its Relative Position in the Context With Other European Countries. In Socialinių mokslų kolegija (*Tarptautinė mokslinė praktinė konferencija „Karjeros konsultavimas tarpkultūrinėje Europos erdvėje“*) [interaktyvus]. 2005 m. rugsėjo 7 d. [žiūrėta 2010 m. balandžio 29 d.]. Prieiga per internetą: http://www.smk.lt/uploads/archyvas/mokslas/karjera/renata_baltrimiene.pdf
2. CUSHNER, Kenneth; BRISLIN, Richard. *Intercultural Interactions: Practical Guide*. London: Second Edition, Volume 9, Sage Publications, International Education and Professional Publisher, 1996. 365 p. ISBN 0-8039-5990-7.
3. GUDYKUNST, Williams B. *Bridging Differences. Effective Intergroup Communication*. London: Sage Publications, The International Professional Publishers Newbury Park, 1991. 150 p. ISBN 0-8039-3330-4.
4. GUDYKUNST, Williams B.; TING-TOOMEY, Stella; HALL, Bradford J; SCHMIDT, Karen L. Language and Intercultural Communication. In GUDYKUNST, W. *Handbook of International and Intercultural Communication*. London, 1990. p. 325–345.
5. GRIGAS, Romualdas. Šiuolaikinio lietuvių nacionalinio būdo bruožai: problemos apibrėžtis (sociosofinė kritinė apžvalga) [interaktyvus]. In *Socialinių tyrimų institutas*. Vilnius, 2002 [žiūrėta 2010 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://images.katalogas.lt/maleidykla/fil24/F-09.pdf>
6. HARRIS, Hilary; BREWSTER, Chris; SPARROW, Paul. *International Human Resource Management* [interaktyvus]. [London]: Chartered Institute of Personnel and Development, 2004 [žiūrėta 2010 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://books.google.com/books?id=s3WpPyiz3IIC&pg=PA21&dq=power+distance+hofstede&cd=3#v=onepage&q=power%20distance%20hofstede&f=false>
7. HOFSTEDÉ, Geert. *Culture's consequences: comparing values, behaviors, institutions, and organizations across* [interaktyvus]. [California]: Sage Publications, Inc., 2001 [žiūrėta 2010 m. gegužės 3 d.]. Prieiga per internetą: http://books.google.com/books?id=w6z18LJ_1VsC&printsec=frontcover&dq=hofstede&cd=2#v=onepage&q&f=false
8. INGLEHART, Robert; BASANEZ, Miguel; DIEZ-MEDRANO, Jaime; HALMAN, Loek; LUIJKX, Ruud. *Human beliefs and values: a cross-cultural sourcebook based on the 1999-2002 values surveys* [interaktyvus]. [Meksika]: Siglo XXI Editores, First Edition, 2004 [žiūrėta

2010 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą:

<http://books.google.com/books?id=UVPMESnqY0AC&printsec=frontcover&dq=inglehart&cd=2#v=onepage&q&f=false>

9. JANDT, Fred. *Intercultural Communication*. California: Sage Publications, The International Education and Professional Publisher, 1995. 430 p. ISBN 0-8039-7066-8.
10. KASATKINA, Natalija; LEONČIKAS, Tadas. *Lietuvos etninių grupių adaptacija: kontekstas ir eiga*. Vilnius: Eugrimas, 2003. 200 p. ISBN 9955-501-49-9.
11. KIM, Young Yun. Adapting to a New Culture. In SAMOVAR, L. *Intercultural Communication*. San Diego, 1990, p. 235–236.
12. KIM, Young Yun. Intercultural Adaptation. In GUDYKUNST, W. *Handbook of International and Intercultural Communication*. London, 1988, p. 322–323.
13. LEWIS, Richard D. *Kultūrų sandūra. Kaip sėkmingai bendrauti su kitų tautų ir kultūrų atstovais*. Vilnius: Alma Littera, 2002. 430 p. ISBN 1-85788-087-0.
14. MARIEKE, de Mooij. *Global Marketing and Advertising: Understanding Cultural Paradoxes*. London: Sage Publications, 2005. 268 p. ISBN 1-4129-1475-2.
15. MARX, Elizabeth. *Breaking Through Cultural Shock: What You Need to Succeed in International Business* [interaktyvus]. [Yarmouth]: Intercultural Press, 1999 [žiūrėta 2010 m. balandžio 15 d.] Prieiga per internetą:
<http://books.google.ie/books?id=I14RCjT3XAgC&printsec=frontcover&dq=Breaking+Through+Cultural+Shock:+What+You+Need+to+Succeed+in+International+Business&cd=1#v=onepage&q&f=false>
16. NIETO, Sonia. *Language, Culture and Teaching* [interaktyvus]. [Mahwah]: Lawrence Erlbaum Associates, 2001[žiūrėta 2010 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą:
<http://books.google.ie/books?id=FcIRSBQr4b0C&pg=PA70&dq=cultural+maintenance&cd=6#v=onepage&q=cultural%20maintenance&f=false>
17. PENNY, Ralph. *A history of the Spanish Language* [interaktyvus]. [Cambridge]: Second Edition, Cambridge University Press, 1991 [žiūrėta 2010 m. balandžio 29 d.] Prieiga per internetą:
<http://books.google.ie/books?id=ZjcrhyQlFa0C&printsec=frontcover&dq=spanish+language&lr=&cd=2#v=onepage&q&f=false>
18. SAMOVAR, Larry A.; PORTER, Richard E.; MCDANIEL, Edwin R. *Communication Between Cultures*. Boston: Seventh Edition, Wadsworth, Cengage Learning, 2007. 412 p. ISBN 0-495-56744-2

19. STEEDDMAN, Carolyn. Culture, cultural studies and the historians. In DURING, S. *The Cultural Studies Reader*. London and New York, 1999, p. 115 – 120.
20. ГРУШЕВИЦКАЯ, Т.Г.; ПОПКОВ В.Д.; САДОХИН, А.П. *Основы межкультурной коммуникации* [interaktyvus]. [Москва]: Юнити-Дана, 2002 [žiūrėta 2009 m. spalio 14 d.].
Prieiga per internetą: <http://www.countries.ru/library/intercult/mkk.htm>
21. ПЕРСИКОВА, Т.Н. *Межкультурная коммуникация и корпоративная культура*. Москва: Логос, 2002. 98 p. ISBN 5-94010-186-0
22. САДОХИН, А.П. *Межкультурная коммуникация*. Москва: Альфа-М, 2004. 116 p. ISBN 5-98281-036-3
23. СТЕФАНЕНКО, Т. *Этнопсихология* [interaktyvus]. [Москва]: Аспект пресс, 2003 [žiūrėta 2009 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą:
http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/stef/15.php

Spanish Cultural Adaptation in Lithuania (summary)

In a global society cultures become closer to each other, aiming to know what are the main differences between them. Due to increased interest of Spanish language and culture in Lithuania over the last few years, the purpose of this paper is to investigate the Spanish sojourners adaptation in Lithuania. Furthermore, it is important to find out the main obstacles of Spanish culture representatives while communicating with locals, exploring the influence on their adaptation process.

On a basis of qualitative research (9 semi – structured interviews) study concerning Spanish Cultural Adaptation in Lithuania has been carried out. The main assumption is that Spanish cultural adaptation is influenced by such internal factors as individual motivation to adapt in a host society, aim of arrival, motivation to learn Lithuanian language and communicate with Lithuanians. The external factors which influence Spanish Adaptation in Lithuania are the difference between climate, acceptance of the host society and barriers of communications with Lithuanians. The research has shown that firstly, Spanish are satisfied with the current reached status in Lithuania. The main reason of that is their fulfilment with occupied positions in a new country. Secondly, all of them maintain their personal identity. Thirdly, Spanish who live more than 10 years in Lithuania are more likely to associate themselves with Lithuanians depending on a place of their living, in Spain they consider to be Spanish and in Lithuania they are Lithuanians. Taking into account, that successful adaptation is defined as the individual happiness and satisfaction of his living in a host society and his reached status, the conclusion of this paper is – majority of Spanish people are successfully adapting in Lithuania.

Keywords: cultural adaptation, adaptation strategies, Spanish adaptation in Lithuania, cultural differences.

1 priedas. Interviu pavyzdys

1. Kada atvažiavote į Lietuvą?
2. Kokių tikslų atvažiavote į Lietuvą?
3. Kokia veikla užsiimate šiuo metu?
4. Ar šiuometinė Jūsų veikla labai skiriasi nuo veiklos gimtinėje?
5. Ar galvojate kada nors grįžti į Ispaniją? Ar yra tokių minčių šiuo metu?
6. Ar kalbate lietuviškai?
7. Kaip bendraujate su vietiniais? Ar intensyviai?
8. Ar daug turite draugų ar artimų žmonių tarp lietuvių?
9. Kokią spaudą ir televiziją žiūrite?
10. Ar Lietuvoje bendraujate su kitais ispanais?
11. Kaip dažnai susitinkate su ispanais?
12. Kaip bendraujate su savo kultūros atstovais – tik leidžiate laisvalaikį, aptariate kažką?
13. Prisiminkite, kaip Jūs atvykote. Kas atsirado naujo, kas buvo skirtinga nuo gimtosios šalies ir kas neįprasta?
14. Ar jautėte didelį skirtumą tarp Ispanijos ir Lietuvos maisto?
15. Su kokiais sunkumais daugiausiai Jūs susidūrėte Lietuvoje?
16. Ar buvo kas nors panašu į Ispaniją? Kas?
17. Ar jautėte vienišumo ir izoliacijos jausmą atvykę į Lietuvą?
18. Ką žinojote apie Lietuvą prieš atvykstant?
19. Ar buvote susipažinę su vietine kultūra?
20. Kokie lūkesčiai buvo prieš atvažiuojant?
21. Ar Jūsų lūkesčiai pasitvirtino?
22. Kaip Jūs priėmėte Lietuvoje?
23. Jautėte, kad su Jumis bendrauja noriai, ar atvirkščiai?
24. Ar esate patenkinti savo pasiekimais ir gyvenimu Lietuvoje?
25. Po tiek metų gyvenimo Lietuvoje, ar save identifikuojate labiau su lietuviais ar ispanais?

